

Οι αγώνες μας συνεχίζονται

«Το Ζαγόρι μας» με το προηγούμενο —του μήνα Μάρτη— αριθ. 72 φύλλο της έκλεισε εξ χρόνια έκδοσης και με το σημερινό (αρ. 73) μπαίνει στο έβδομο χρόνο του. Με την ευκαιρία αυτή θεωρούμε αναγκαία μια σύντομη γενική ανασκόπηση για την ενημέρωση των συμπατριωτών μας τόσο ως προς τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν, όσο και ως προς τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν.

Οι σκοποί για τους οποίους εκδόθηκε η εφημερίδα μας έχουν εκτεθεί αρκετές φορές ως τώρα και γι αυτό δεν χρειάζεται να τους επαναλάβουμε. Σημειώνουμε μόνο πως πάντοτε βασικός στόχος στάθηκε η προσπάθεια για το καλό και την προκοπή του τόπου μας και τη βελτίωση της ζωής των κατοίκων του. Η επιτυχία όμως των σκόπων κάθε εντύπου είναι συναρτημένη και με άλλους παράγοντες, που δρουν ανεξάρτητα από τις δικές μας προθέσεις και διαμορφώνουν καταστάσεις.

Θεωρούμε πάντως καθήκον μας να σημειώσουμε πως από τη δική μας πλευρά καταβλήθηκαν ιδιαίτερες προσπάθειες, ώστε η εφημερίδα μας να κατορθώσει να ενώσει σε πατριωτική ομοψυχία όλους του Ζαγορίσιους όπου κι αν βρίσκονται και να κεντρίσει κατά το δυνατό το ενδιαφέρον τους για τα ζητήματα του Ζαγοριού μας.

Μέσα από τον όγκο των άρθρων, μελετών και άλλων δημοσιευμάτων διαφαίνεται πως αρκετό χώρο κάλυψαν στις σελίδες της εφημερίδας μας τα αναπτυξιακά θέματα και ιδιαίτερα όσα έχουν σχέση με την ανάπτυξη της συρρίκνωσης του πληθυσμού και της διαρροής του από τα χωριά προς τα αστικά κέντρα. Οι αγώνες ωστόσο για τη βελτίωση του συγκοινωνιακού δικτύου, όσο και για τη σωστή εκμετάλλευση του δασικού μας πλούτου, δεν είχαν τα αποτελέσματα που προσδοκούσαμε. Όπως και νάναι η ευθύνη για το αποτέλεσμα δεν είναι δική μας.

Δεν κατορθώθηκε ακόμα ο περιορισμός των ταλαιπωριών των συμπατριωτών μας σχετικά με τα άσκοπα περιοριστικά μέτρα που εφαρμόζονται εδώ και κάμποσα χρόνια στις περιπτώσεις επισκευής κατοικιών και ανέγερση νέων. Η στάση των αρμόδιων κρατικών φορέων πάνω σ' αυτό το ζήτημα δεν δικαιολογείται. Το σοβαρό τέλος θέμα για τον τόπο μας, που είναι η ρύθμιση και κανονική λειτουργία των κληροδοτημάτων της επαρχίας μας λιμνάζει από χρόνια για μεγάλη ζημιά του τόπου μας. Κάπου και γι' αυτό υπάρχουν υπεύθυνοι.

Αρκετός χώρος από τις σελίδες της εφημερίδας μας χρησιμοποιήθηκε για δημοσίευση λαογραφικής και ιστορικής ύλης. Πιστεύουμε —και είναι γνώμη και των ειδικών— ότι στις μέρες μας έχει αναγνωρισθεί σαν σοβαρή εθνική υπόθεση η σωστή γνωριμία του τόπου μας και ο σεβασμός μας προς τα κάτaloιπα της παραδοσιακής μας κληρονομιάς. Κατά συνέπεια, η έρευνα, η μελέτη και γνώση των λαογραφικών στοιχείων της περιοχής βοηθάει στο να γνωρίσουμε πιο καλό τις ρίζες μας. Στα στοιχεία αυτά είναι αποτυπωμένος ο εθνικός μας χαρακτή-

ρας, που κατά κοινή ομολογία, διατρέχει το σοβαρό κίνδυνο να ξεθωριάσει, να εξαφανιστεί.

Κατά παρόμοιο τρόπο ανάλογος χώρος καλύφθηκε με τη δημοσίευση ιστορικών στοιχείων, πράγμα που όχι μόνο βοηθάει πολλούς από μας να πλουτίσουμε τις ιστορικές μας γνώσεις, αλλά ακόμα συντελεί στο να διαλευκανθούν ορισμένα σκοτεινά σημεία της ιστορίας του τόπου μας. Βέβαια η δραστηριότητα της εφημερίδας μας δεν περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο σ' όσα αναφέραμε. Πολλά άλλα προβλήματα επίσης επισημάνθηκαν και σε μερικά απ' αυτά δόθηκαν οι επιθυμητές λύσεις. Η εφημερίδα μας δεν παρέλειψε ακόμα να καυτηριάσει την αδράνεια και τις σφαλερές ενέργειες κρατικών υπηρεσιών. Για μας και για όλους τους Ζαγορίσιους —το επαναλαμβάνουμε— πρωταρχικής σημασίας θέμα για τον τόπο μας είναι ο σωστός τρόπος της αξιοποίησης των πλουτοπαραγωγικών πηγών του Ζαγοριού (δασικού πλούτου, κτηνοτροφίας, ανάπτυξης τουριστικής κίνησης, δημιουργίας οικοτεχνίας κλπ), με βασικό στόχο να δημιουργηθούν οι δυνατότητες για σωστή απασχόληση ατόμων της νέας γενεάς, που θέλουν και είναι ανάγκη να εργαστούν στον τόπο μας. Έτσι μόνο θα σταματήσει το ρεύμα της φυγής από το Ζαγόρι και κατά συνέπεια και το θλιβερό φαινόμενο της ερήμωσης των χωριών μας. Για την πραγμάτωση του σκοπού αυτού θ' αγωνισθούμε μ' όλες μας τις δυνάμεις, και με την ελπίδα πως θα βρούμε την ανάλογη ανταπόκριση από τους αρμόδιους.

Η ειλικρινή πατριωτική διάθεση με την οποία αγωνιζόμαστε, μας υποχρεώνει να επισημάνουμε μόνοι μας και μερικές αδυναμίες που παρουσίασε η εφημερίδα μας κατά τα χρόνια της ζωής της. Δεν έγινε πρώτα κατορθωτή η όπως πρέπει εξυπηρέτηση των κατοίκων του Ζαγοριού σχετικά με τη δημοσίευση των πολλών και ποικίλων κοινωνικών γεγονότων. Η δικαιολογία μας είναι ότι δεν δίνονται κατά τρόπο ικανοποιητικό τα σχετικά στοιχεία από τους ίδιους τους Ζαγορίσιους. Η εφημερίδα μας για την ώρα δεν είναι δυνατό να προσλάβει προσωπικό για το σκοπό αυτό. Εναπόκειται η θεραπεία αυτής της αδυναμίας στην καλή θέληση των συμπατριωτών μας.

Ακόμα δεν πρέπει να θεωρείται ικανοποιητική η συμμετοχή στην αρθρογραφία της εφημερίδας μας νέων Ζαγορίσιων και ιδιαίτερα επιστημόνων. Αδίκαιολόγητη είναι και η απουσία της Ζαγορίσιας γυναίκας. Από τη δική μας πλευρά έγιναν επανειλημμένες εκκλήσεις για θετική ανταπόκριση, χωρίς όμως ικανοποιητικά αποτελέσματα.

Για να τελειώνουμε: στηριζόμενοι στην ως τώρα εμπειρία μας γύρω από τα μεγάλα προβλήματα και τις σοβαρές πολλαπλές ανάγκες του Ζαγοριού μας, θα συνεχίσουμε την προσπάθειά μας με τη βεβαιότητα πως η συμπαράσταση όλων των Ζαγορίσιων θα είναι θετική από κάθε άποψη, όπως ήταν και κατά το διάστημα της εξαστίας, και για την οποία εκφράζουμε τις πιο θερμές μας ευχαριστίες.

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Τό ΖΑΓΟΡΙ μας

Αφιέρωμα στον εορτασμό της 25 Μαρτίου

Ένα βιβλίο, που κυκλοφόρησε στο Παρίσι, στα 1826 του Ζ. Λωδέρζ έχει τίτλο «Αναμνήσεις από την Ελλάδα». Εκεί, σε κάποια σελίδα, ο συγγραφέας αναφέρει πως, την ώρα που έφθασε το μαύρο μήνυμα, ότι ο ήρωας Μάρκος Μπότσαρης σκοτώθηκε στον Αγώνα (στις 9 Αυγούστου 1823, στη μάχη του Καρπενήσιου) η γυναίκα του χτένιζε τον εντεκάχρονο γιο τους, τον Δημήτρη.

Ήταν σαν να την χτύπησε κεραυνός — σημειώνει ο Λωδέρζ. Έβαλε τα κλάματα κι άρχισε να μουρλοχεί τον χαμένο ήρωά της, τον θρυλικό λιοκαρφύχο Μάρκο. Ο μικρός, βλέποντας την μάνα του σε αυτήν την κατάσταση, δεν την ακολούθησε στο κλάμα. Απεναντίας, με λόγια μεστοιχημένα άντρα και αγωνιστή της είπε:

— Ο πατέρας σκοτώθηκε για την πατρίδα κι η ψυχή του πάει στον παράδεισο. Μην κλάεις. Μην θάλεις μαύρα. Θέλω να μ' αφήσεις να πάω στον θεό μου να παίξω μαζί του. Να μου δώσεις ένα δόλωμα, να μου δώσεις κι άρματα. Μπορώ να τα κρατώ. Θέλω να πάω πίσω το αίμα του πατέρα μου.

Γραμμένα την εποχή που τα καρυφύλια της Επανάστασης θρονιάσαν ακόμη αυτά, αποκοτούν την αξία μιας αληθινής, συγκλονιστικής μαρτυρίας, για το πνεύμα της θυσίας που επικρατούσε τότε, για την αναλόγητη πίστη ότι ο Ιερός Αγώνας θα ευδαιμόνηται...

ΓΙΑΤΙ Κ.Κ. ΑΡΜΟΔΙΟΙ;

Και με πόση λαχτάρα ο κόσμος, εδώ επάνω, καρτερούσε, μια γενναία χρηματοδότηση φέτος, για το δρόμο του.

Κι όμως και πάλι τον ξεχάσατε το δρόμο, που η διάνοξη του έγινε το 1952!!... Είναι ο δρόμος από Σκαμνέλι, για Ηλιοχώρι - Βρυσοχώρι - Πάδες και Λάστα - Βωβούσας... Είναι ο δρόμος, για το δασικό όγκο του Δημοσίου! Και των ιδιοκτητών Κοινοτικών δασών, του Β.Α. Ζαγορίου. Είναι ο δρόμος που οδηγεί στον ΠΛΟΥΤΟ του Ζαγοριού μας. Είναι ο δρόμος που οδηγεί στη επίθανη Τουριστική, μα άγνωστη ακόμη, περιοχή του Ζαγοριού.

Πέρασατε από το δρόμο αυτό. Δε χαρίζατε την ομορφιά του τοπίου; Δε σας εντυπωσίασε ο δασικός πλούτος της τεράστιας δασικής έκτασης, που ακουμπάει σχεδόν ως την περιφέρεια Γρεβενών; Δε φανταστήκατε την, μετά την ασφαλοστρωση του δρόμου αυτού, εκπληκτική Τουριστική ανάπτυξη, που θα έχει η περιοχή αυτή, με την απίθανη ομορφιά, με το τεράστιο ορειβατικό και χιονοδρομικό ενδιαφέρον της; Με το φάρμακο πέστροφας στον Αώο; με τις κυνηγετικές εκδρομές. Με την αναρχήση στις απαράμιλλες ορθοπλαγιές της Τύμφης; Ακόμα με τις πεζοπορίες στα δάση και στα τοπία της περιοχής, από τους Φυσιολάτρες Τουρίστες, π' ανάμεσά τους θάνα και Ζωγράφοι και φωτογράφοι και λογοτέχνες, που τους περιμένουν χιλιάδες θέματα για Ζωγραφική — φωτογραφία — λογοτεχνία, μα και θαυμασμό...

Τα έσοδα της Εθνικής οικονομίας, απ' τη μεγάλη Κρατική δασική έκταση (60 χιλιάδες στρέμ. περίπου) κι απ' τα δόκτρη Κοινοτικά δάση

είναι μεγάλα, όπως σας είναι γνωστό. Η περιοχή αυτή που ΒΑ ΠΕΡΙΟΧΗ του ΖΑΓΟΡΙΟΥ είναι απ' αυτές που προσφέρουν... Τι δώσατε όμως ως τώρα;... Μια δαπάνη, εδώ και κάμποσα χρόνια, για να φτιαχτούν τα τεχνικά και μια συντήρηση, για να έχει ο δρόμος μια υποφερτή βατότητα το καλοκαίρι, κι έτσι το καλοκαίρι δεν ταλαιπωρείται κάπως ο κόσμος. Και δυστυχώς, η καλή βατότητα χάνεται με τις φθινοπωρινές βροχοπτώσεις. Κι η λαική παροιμία επαληθεύεται απόλυτα: «Ράβε ξύλωνε η δλεια να μη σου λείπει».

Η πολιτική αυτή, που χρόνια τώρα συνεχίζεται με τον ίδιο ρυθμό, είναι σαν το Κράτος να βάζει σκόπιμα δυσκολίες, που υποβάλλουν τη φυγή των κατοίκων, απ' την περιοχή προς τ' αστικά κέντρα, για να μείνει, χωρίς νοικοκύρη, ένας τεράστιος δασικός όγκος. Έτσι τη βλέπουν οι κάτοικοι, εδώ επάνω, αυτή την εγκατάλειψη, αυτή την Κρατική αστοργία, αυτή την άδικη μεταχείριση. Έχουν άδικο;...

Γράφθηκαν πολλά και πολλές φορές, για την αξία, από κάθε άποψη του δρόμου αυτού και γ'α το Ζαγόρι και γ'α την Εθνική Οικονομία. Έγιναν και υπομνήματα από τους Συλλόγους των χωρών.

Ως τώρα καμιά φροντίδα, από το Σκαμνέλι και πέρα, γ'α κάτι μόνιμο, γ'α κάτι όχι πρόχειρο, γ'α κάτι σοβαρό, που να φανερώσει το Κρατικό ενδιαφέρον και τη στοργή, γ'α την περιοχή.

Και πως το περίμενε, ο κόσμος εδώ, αυτό το δείγμα της στοργής. Κι όμως γελάστηκε, γ'α μια φορά ακόμη, σαν τσάπες άλλες φορές. Τι κρίμα...

Σκεφθήκατε το όφελος, που θα

ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΜΑΣ ΝΟΜΑΡΧΗ

κ. Νομάρχη.

Πρώτα Σας εύχομαι το καλώς ήλθατε στον ιστορικό νομό μας κι ύστερα να είστε καλορίζικος και να έχετε υγεία και δύναμη, ν' αντιμετωπίσετε και λύσητε, τα καυτά προβλήματα του νομού μας...

Σας γράφω από το Τσιπέλοβο, ένα ορεινό χωριό του Ζαγοριού, του νομού Σας, στο οποίο λειτουργεί από το Σεπτέμβριο του 1983, μια θαυμάσια μαθητική εστία, γ'α τα παιδιά του Γυμνασίου και του Λυκείου μας, που προέρχονται από το Ζαγόρι, μα και από πιο πέρα.

Το καλοκαίρι, η εστία θα λειτουργεί, όπως λένε, σαν ορεινός ξενώνας, για νέους, απ' όλο τον Ελλαδικό χώρο.

Θέμα σοβαρό, για τη λειτουργία της εστίας, ιδιαιτέρα το καλοκαίρι, είναι η ύδρευση της. Τώρα υδρεύεται από το δεύτερο Κοινοτικό υδραγωγείο, απ' όπου υδρεύονται 30 οικογένειες του χωριού κι ένα ξενοδοχείο. Το καλοκαίρι η ύδρευση είναι προβληματική, και γ'α τις 30 οικογένειες και γ'α το ξενοδοχείο και γ'α την εστία, γιατί το νερό παρουσιάζει αισθητή μείωση.

Ζήτησαμε από καιρό, με δημοσίευμά μας, στο «ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ», μια

ΒΟΪΔΟΜΑΤΗΣ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΗ ΑΛΙΕΙΑΣ

Δεν προσθέτουμε τίποτε γράφοντας για τη χαμηλή απόδοση των διαφόρων υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Οφείλουμε όμως να τονίσουμε ότι πρέπει να μην εκδίδουν διατάξεις όταν δεν έχουν την δυνατότητα να τις εφαρμόσουν ή να παρακολουθήσουν την εφαρμογή τους.

Ένα ακόμη παράδειγμα: Εκδόθηκε διάταξη απαγόρευσης

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στη στήλη ΓΙΑ ΤΟ ΗΡΩ ΤΗΣ ΖΑΓΟΡΙΣΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ ΤΟΥ '40, αντί του ορθού ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ Δρατ. 3.000, ανεγράφη ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΟΝΙΔΑΡΗΣ.

προκύψει γ'α την περιοχή, όταν ολοκληρωθεί, ποιάς ξέρε. Πότε έτσι όπως πάμε, η ασφαλοστρωση του δρόμου αυτού, μια και η ένωση του με τη Μακεδονία έγινε ήδη, με μόνο απλή διάνοξη βέβαια, μεταξύ Λαϊστας - Βωβούσας.

Και κάτι ακόμα, ήταν τόσο δύσκολο να ενωθεί ο δρόμος, από Βρυσοχώρι προς Πάδες - Παλακοσί - Κάντσα, έτσι και μόνο με απλή διάνοξη; Και τα χωριά αυτά, τα πέραν του Αώου, ενδ'αφέρονται απολύτως, γιατί θα μπορούν να κατεβαίνουν, γ'α τις δουλειές τους και τις αγορές τους στα Γιάννινα, πιο εύκολα, μέσω Ζαγοριού.

Γιατί καμιά πίστωση γ'α φέτος; Γιατί αγνοήθηκαν τούτοι; Οι Έλληνες, που κατοικούν στην περιοχή και δεν είναι δεύτερης κατηγορίας Έλληνες; Και μιλάμε ύστερα και προπαγανδίζουμε, το γυρισμό κατοίκων, από τις πόλεις στα χωριά!

τοπική μηνιαία εφημερίδα, ένα μαρτυρικό ποσό από τη Νομαρχία για να ενισχύσουμε το υπάρχον δραπεγείο, με νερό πηγής που να κοντά στην υπάρχουσα. Δε δόθηκε.

Η οΚνότης διαθέτει, γ'α φέτος 300 χιλιάδες δραχμές γ'α το έργο αυτό. Δε φτάνουν, γ'α την ολοκλήρωσή του.

Τώρα χτυπάμε την πόρτα Σας ζητάμε ένα χρηματικό ποσό για το έργο αυτό, που θα συντελέσει στη σωστή ύδρευση της εστίας, στη σωστή και δίκαιη ύδρευση των 30 οικογενειών του χωριού και του ξενοδοχείου.

Αν διαβάσετε, και το πιστεύω, την ανοιχτή αυτή αίτηση, πιστεύω με πως θα βρήτε τρόπο να μας έσσητε το ποσό που χρειαζόμαστε, να σταλεί στο Τσιπέλοβο, για να τεχνικό γ'α τη σχετική μελέτη γιατί η κατασκευή του έργου αυτού είναι εξαιρετικώς επείγουσα.

Πιστεύω κ. Νομάρχα πως στη τη γνώμη 30 οικογενειών, που δύνονται απ' αυτό το υδραγωγείο.

Γ'α το αν είναι σωστό και δικαιοσύνη, μπορείτε να το αποφασίσετε από το Κοινοτικό Συμβούλιο.

Μ' όλο μου το σεβασμό
ΕΥΡ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΣ
Συντ. Δάσκαλος

της αλιείας στο Βοΐδομάτη. Από λεσμο, να ερημωθεί ο τόπος και βρουν οι εγκληματικά ασυνήθιστοι λαθροαλιείς ανενόχλητα την ευκαιρία να εξολοθρευτούν σχεδόν όλες τις πέστροφες - μάννες.

Απευθυνθήκαμε στο αρμόδιο αρχείο και μας έδωσε την πληροφορία ότι δεν έχει τη δυνατότητα να συστήσει αστυνομία.

Και αναρωτιόμαστε γιατί ακόμη η απαγορευτική διάταξη και ός έχει την ευθύνη γ'α την

Σελίδα 4

Τό ΖΑΓΟΡΙ μας

Ανθολογία Ζαγορίσιων συγγραφέων

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Η προσφορά του στα Ηπειρωτικά Γράμματα είναι σημαντική και καλύπτει — με την ίδια υψηλή ποιότητα λόγου — πολλούς τομείς των γραμμάτων: από τη λαογραφία και την ιστοριογραφία ως το δοκίμιο, τόν κριτικό σημείωμα και τη βιογραφική πεζογραφία. Υψος λαμπρό και γλώσσα σπλιβούσα — μάλλον λογία — είναι τα κύρια χαρακτηριστικά της γραφής του. Μεγάλο τμήμα του έργου του (αναφέρεται στο Ζαγόρι και ιδιαίτερα στη Βίτσα απ' όπου κατάγεται). Καθοριστική υπήρξε και η συμβολή του σε Γιαννιώτικες περιοδικές εκδόσεις (Ηπειρωτ. Εστία και Ηπειρωτ. Ημερολόγιο).

Ζαγόρι

Δοκίμιο ανθρωπογραφίας

(απόσπασμα)

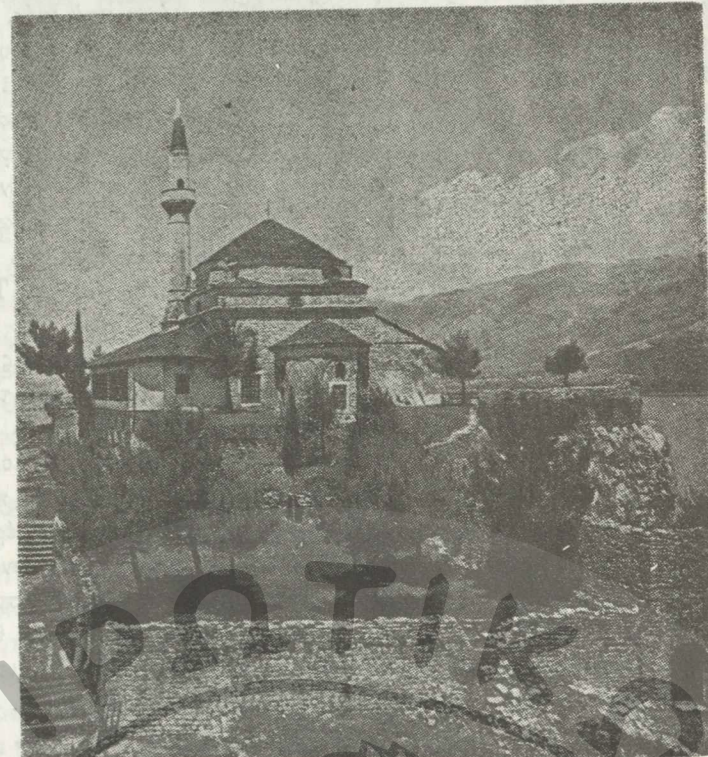
Ο δυναμικός που έφταναν οι Ζαγορίσιοι, αυτός που τους έκανε να χανούς να ξεχωρίζουν σε κάθε είδους ανασφάλεια, αποδείχτηκε και σε στιγμές που αποστέλεσαν μελαινές σελίδες της ιστορίας, όχι από υποκειμενική ευθύνη, αλλά απ' την ανάγκη της βίας. Ο λόγος είναι γ'α τις φρικτές μέρες των πρώτων αιώνων της σκλαβιάς, τότε που η δύναμη του πλοίου, ή πολιτική ευστραφεία και η συνεισφορά των πνευματικών δυνάμεων δεν ήταν άσχετα με θέση να θωρακίσουν την Παλιτεία από τις αλλοτριώσεις της τυραννίας, που ξεκινούσαν από τις απλές μορφές διαφθοράς, κι έφταναν ως τη γενναία, το παιδομαζωγία. Δυστυχώς γ'α το Γένος τα παιδιά που άρπαχτήκαν και έγιναν γεννισμένοι, ένομοι, ένομοι στην ζωή και τη φιλοσοφία του Ίσλαμ και διακρίθηκαν σ' όλα τα πεδία των δραστηριοτήτων, αναδείχτηκαν τρανοί, ένδοξοι, από τα ισχυρότερα στηρίγματα της αυτοκρατορίας, γιατί κουδαιτούν μαζί τους τις αναντίθετες της φυλής που χωρίς τη θέλησή τους άρπαχτήθηκαν, αυτές άναμχτηγχαν σε δυναμική δράση με το φανατισμό και την τυφλή πίστη της νέας θρησκείας και έγινε έτσι η μικρή όρδη των Τούρκων αυτοκρατορία άπείραντη. Η Ζαγοριανή φυλή, με τις εξαιρετικές καταβολές της, ήταν μοιραίο να ξεχωρίσει και σ' αυτή τη θύελλα παρτίδας της φυλής. Πληθός από άρπαχμένα παιδιά διακρίθηκαν στις έμάδες που κατατάσσονταν, και πρωταγωνίστησαν άργότερα στο σάτυρο της θωμανικής κυριαρχίας.

Νάτος, πρώτος και καλύτερος ο περιώνυμος Άσλάν πασάς ο Α', έφερε και τον τίτλο του θεζύρη, το τζαμί του Κιάστρου των Γιαννιτών και άναμχτη άκόμα τη θύμησή του, άρχηγός σειράς πασιάδων, ή δυναστεία των Άσλανιδών, που καθέργνησαν το βλκάτι. Από το μεστέ μαχλά της Βίτσας (Άνω Βίτσα) καταγράφουν, κι άς τον ήθελαν οι Τούρκοι γέννημα της δικής τους φυλής, ή λαϊκές παραδόσεις δεν είναι τεχνητά κατασκευάσματα γ'α να μιλούν γ'α πράγματα που δεν έγιναν σωστά ως τα τελευταία χρόνια, ή παράδοση γ'α την άπαγωγή του και την έπτασή του στο χωριό, άσαν γύρισε πασάς στα Γιάννινα. Πλησί- αζε, έλεγαν, την άρηθεία άσαν τον άρπαξαν και τα βιώματα της ήλικίας αυτής δεν σήγουν εύκολα, τον κυνηγούσαν άργότερα στα άνερά του Αώου μετρίζον τη χώρα της δόξας και της δύναμης. Άφου πολέμησε σ'ά λιοκάρη — αυτό φανερώνει τ' άνομα — κι έφτασε με το σπαθί του ως τα σκαλοπάτια του θρόνου του Πατισάχ, στάλθηκε να κυβερνήσει τον τόπο που του έδωσε τη ζωή.

Στο χωριό ή μάνα καταριόταν άκόμα τα θεία που άρπαξαν το παιδί της, τότε που είχε άρχίσει να κάνει άνερα σαν το έδωκε να γίνεται άντρας, ταπεινά άνερα, άσα άπέφρασε το στενό περιβάλλον, δεν είχαν άκόμα άνοίξει καλά οι στενές γ'α τις πλούσιες χώρες, άσε και γ'α τα κέντρα της αυτοκρατορίας: τι άλλα να ζητούσε τότε ή φτωχή μάνα της Βίτσας, μόνο να μην άπλώσει πάνω του τα μάτια ο Τούρκος, να τ' άφήσει ν' άνθίσει και να καρπίσει, κι άς ήταν ή ζωή στερεμένη, κι άς άπλωνε ο φόβος μέρα νύχτα τα φτερά τους. Όμως το κακό ήρθε, πάντα έρχεται όταν το μελετάς: σε τυραννίσει νύχτες άπέλειπτες στον ύπνο, μα δεν του φτάνει, θέλει να χαιρετή τη νύχτα στο φώς της μέρας, τότε που δεν μπορείς να το δειξείς, άσο κι άν πασχίσεις. Θές από συμπύκνωση, θές από κατάνοση, ποτέδεν έλειψαν αυτά από τις κοινωνίες των ανθρώπων, άρπαξαν το παιδί οι γεννισσοί, κι έμεινε ή μάνα να κλάει τη μόρα της.

Τό χρόνια πέρασαν, ο πόνος έμεινε, μα ή άνάμνηση του παιδιού χαμνέλου ξεθώριαζε με τον καιρό ένας λυγμός κρατιόταν στο λαμό, ποτέ δεν έλιγε να όγει, να την έλαφρώσει από το άόρος της καρδιάς. Η ζωή στο μεταξύ έκανε τη δουλειά της, γεννοόλοους κι έθναρε, έπλαθε γερά κι άμορφα καρμιά, κρυφό καιρό της, μόνο που τα δοιόταν γρήγορα, έπαυσε ύστερα ένα πινέλο και γέμισε τα πρόσωπα ρυτί-

Τό χρόνια πέρασαν, ο πόνος έμεινε, μα ή άνάμνηση του παιδιού χαμνέλου ξεθώριαζε με τον καιρό ένας λυγμός κρατιόταν στο λαμό, ποτέ δεν έλιγε να όγει, να την έλαφρώσει από το άόρος της καρδιάς. Η ζωή στο μεταξύ έκανε τη δουλειά της, γεννοόλοους κι έθναρε, έπλαθε γερά κι άμορφα καρμιά, κρυφό καιρό της, μόνο που τα δοιόταν γρήγορα, έπαυσε ύστερα ένα πινέλο και γέμισε τα πρόσωπα ρυτί-

Το Τζαμί του Ασλάν

Γιάννινα

δες, άσπριζε τα μαύλα κι άγύριζε τη μέση, μπάρβανε τα πόδια, κουδαινόσε άρρώστιας, έπαυσε μαζί τους. Η μάνα καθόταν στο πεζούλι της έξωπορτας, ήταν πρηνή, άνα γύριζαν θάλα στο μαυλά, κουδαινόσε που και πάλι με τον έσωτό της, καιρός ήταν, έλαγε, να ξεκινήσει νά όρει τους δικούς της, λίγο πιο πάνω την περιέμεναν, άνευδα ήταν το νεροταφέρι, στη μέση του χωριού. Η στροφή κάτω από την παλαιά ξαπλωγάνη ήσυχη, ή μέρα σκορπούσε παντού τις εθώδες της άνοιξης, πέ- τοια έπαχ ήσαν ή γ'αρά σταμάτησε να κουδαινίσει, το θάμα της ζωής πρόσενωσε την έκσταση, δεν προκύπτει το δάλογο Ξαφνικά το σκη- νικό άλλάξε, χροματίσματα, και πόδοι έλτα άλγωνα έφταναν τώρα σ' αυτά της φωνής χέμίζαν τα γενναία σπύνα, όλο το χωριό, έλλειναν μέσα τους το φόβο, σ' όλες τις άποχώσεις, σήγουρα το κακό έρχάταν, άν τότε που χτύπησε την βίτσα, άσαν είχαν άρπάξει το παιδί της. Ί- στερα όλα σταμάτησαν, ήσυχη άπλώθηκε παντού και ή άπαισφαρη γέμισε θαυμασμό και δέος. Κάπως πολύς άκούστηκε να ροδολάει κατά το μαχαλά της, πέτακα άλγωνα χτυπούσαν τις πέτρες των γκαλιτερι- μίων που πέτσον σπύδες και νάτος! καλόλα σε φορέ περιήρανο, λα- μπροόλοιστος, άμορφος σαν άρχαγγελος, πάνω στην άρχοντιά της ώρι- μότητας, γεμάτος ευχή και δόξα, ο δεζύρης, ο γιος της! Στή- θηκε όρθιό ή μάνα και τον κοίταζε από την κ'ρή του κεφαλιού ως τα πόδια του άλόγου, την κοιτούσε κι αυτός χωρίς να μιλάει κι άγωνιζό- παν, μέσα από τον όρμαγμό της μάχης, τις όλμωγές των λαομένων

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ "όχι πρόχειρη δουλειά"

Ο κύριος Τζαμπούρας Νικόλαος έστειλε προς το Δασαρχείο Ζαγορίου - Μετσόβου το, παρακάτω, έγγραφο.

Ο ίδιος από την στήλη αυτή καλεί όλους τους φορείς της Λαϊκής (Κοινότητας, πολιτιστικούς συλλόγους, δασικούς συνεταιρισμούς, τους Λαϊστιανογερμανικούς να οργανωθούν και να δώσουν ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ δραστηριότητα και ευαισθησία για θέματα του χωριού με παραστάσεις στις αρχές, έγγραφα, αναφορές και δημοσιεύσεις στην εφημερίδα μας.

★

Λάρισα 20.3.1984

Προς
το Δασαρχείο Ζαγορίου - Μετσόβου
ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Έχω την τιμή να σας γνωρίσω τα παρακάτω:

Στο δημόσιο δρόμο προς Λάρισα και αμέσως μετά την γέφυρα «Κουκουρούτσο» υπάρχει ένα σημείο του δρόμου που χρόνια δημιουργεί προβλήματα στην κυκλοφορία «λόγω καταπτώσεων».

Τα χώματα είναι μαλακά, φουσκώνουν με την πρώτη βροχή και πέφτουν παραστρώνοντας δέντρα, ογκολίθους, με αποτέλεσμα να διακόπτεται η συγκοινωνία. Το καλοκαίρι οι βροχές είναι λίγες, μηχανήματα της υπηρεσίας υπάρχουν και το πρόβλημα περνά απαρατήρητο. Αναπαύομαστε όλοι στον πρακτικό συλλογισμό... αφού δεν μας περάζει γιατί να το περάξω... Τι γίνεται όμως τον χειμώνα, όταν βρέχει και χονίζει και όταν αρχίζουν να τρέχουν τα νερά ποτάμι; Στο χωριό υπάρχουν ηλικιωμένοι, καρδιοπαθείς, εγκυμονούσες, μικρά παιδιά. Μόνο με ελκώδες θα σωθούν, αν προλάβουν... Κάθε χρόνο το μηχανήμα κάνει «όρη καταπτώσεων» αλλά οι καταπτώσεις δεν λένε να τελειώσουν.

Το θέμα είναι πολύ σοβαρό, αφού πρόκειται για τη ζωή των κατοίκων του χωριού, εκτός των άλλων λόγω οικονομικών, αγροτουριστικών και λοιπών.

Η Λάρισα ήταν Κεφαλοχώρι του Ζαγορίου... Μετά τον πόλεμο έπεσε σε περίοδο παρακμής, όπως όλα τα

χωριά.

Ξαφνικά όμως τα τελευταία χρόνια ξεπερνά το φάσμα του μαρασμού και του αφανισμού, σηματοδοτεί μια μοναδική πορεία σε πολλούς τομείς και ιδιαίτερα στον οικονομικό. Παρουσιάζει την μεγαλύτερη οικονομική κίνηση από όλα τα χωριά. Πουλήθηκαν πολλά οικοπέδα και κτίστηκαν αρκετά σπίτια, που το κόστος μερικών είναι πολύ υψηλό.

Όλοι αυτοί οι ιδιοκτήτες εκμεταλεύονται την αργία του Σαββάτου τα τριήμερα, τετράημερα, Πάσχα, Χριστούγεννα, βεβαίως, καλοκαίρι και έρχονται στο χωριό...

Αυτή η κίνηση έχει σημασία. Βασίζεται αρκετά στη συγκράτηση του κόσμου... Προϋποθέτει όμως χωριό χωρίς προβλήματα.

Θυμάμαι χαρακτηριστικά στις 14 Μαρτίου 1983. Ήταν τετράημερο. Ήρθαν αρκετά αυτοκίνητα. Ο κόσμος ήταν καλός. Ξαφνικά όμως βίβατο νύχτα προς Κυριακή έβραυσε αρκετά. Όλοι ξεκίνησαν Κυριακή πρωί να φύγουμε, ώστε Δευτέρα να είμαστε στις θέσεις. Λογικά όμως χωρίς τον «Κουκουρούτσο». Έτσι μεγάλη κατάπτωση... Πήγαμε τη Δευτέρα όλο το χωριό και με τα φτυάρια, τους κασμάδες ανοίχτηκαν τμήματα, όσο να περάσουμε.

Έπειτα από τον απαραίτητο γάλο, πρόλογο ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΕ την κατασκευή του, στο σημείο αυτό, που να μην είναι πλέον οριστικό το ζήτημα. Όχι πλέον απλή άρση καταπτώσεων, όχι, αλλά πέφτουν... Όχι πια ο πρόχειρη δουλειά. Αλλά κατασκήνωση όλων των μαλακών χωμάτων (κάτω είναι στερεό), διαπλάτωση πολύ μεγάλη, διευθέτηση των υδάτων, οκυρόστρωση.

Η υπηρεσία σας τουλάχιστον έχει συνθέσει σε έργα αξιόλογα, όπως ένα σημείο προ της γέφυρας «Κουκουρούτσο», την γέφυρα, τα πτερύγια και τόσα άλλα, για τα οποία είστε αξιοί συγχαρητηρίων. Μη μας το χαλάτε τώρα...

Επειδή είναι λίγο πρόωρα ακόμα ενδέχεται το θέμα να λησμονηθεί, θα σας το υπενθυμίσουμε στην εποχή του.

Με εκτίμηση
ΤΖΑΜΠΟΥΡΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
Δάσκαλος

γαν, κτίσμα άρχοντα, ως που διάβηκε από πάνω του ο δρόμος και γέμισε με πέτρες. Έσθωσε κι η μνήμη του πατέρα από το χωριό, όχι θέλω κι από την ιστορία της πόλης, τα κτίσματα που άφησε στα Γιάννινα να διαιωνίζονται. Προπαντός το τζαμί του Καστρού, «το μεγαλύτερο» και τον Ιδρυτή του, όποιος το έβλεπε, έλεγε, θάμπαινε στον παράδεισο. Κάτω από τον αυτοθαυμασμό και την προβολή της εκπαίδευσης ή υπαγωγής του: «Αχμέτ Αρσλάν». Αχμέτ ήταν το όνομα που τούδωκαν οι ντασάροι όταν τον άρπαξαν, Αρσλάν το προσωπικό που πήρε για το καλλιχηρία, τις νίκες και τα κατορθώματά του. Α (ρ) σλάν παρσέ Α', άρχηγος δυναστείας, το φτωχό παιδί της Βίτσας του Ζαγορίου, έδειξε με τι άρετες ήταν προικισμένη η φυλή του, έσωσε κι αν έβλεπε έβλεπε με το μέρος εκείνων που καταδυνάστευαν το Γένος του...

ΤΑ ΖΑΓΟΡΗΣΙΑ ΓΕΦΥΡΙΑ

Του ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΑΠΟΓΛΟΥ, Αρχιτέκτονα

Θεωρούμε απαραίτητη προϋπόθεση, πριν πραγματευθούμε οποιοδήποτε θέμα για το Ζαγόρι, να το γνωρίσουμε και κατανοήσουμε γεωγραφικά, ιστορικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά. Διαφορετικά διατρέχουμε τον κίνδυνο να πέσουμε στην παγίδα της ψευδοεπιστημονικής ή λαϊκίστικης λαογραφίας.

Μια τέτοια αντιμετώπιση του Ζαγορήσιου χώρου, όχι μόνο δεν προσφέρει κάτι παρ'όλα αυτά που ξέρουμε, αλλά και οδηγεί σε λάθος συμπεράσματα που φαλκιδεύουν την ιστορική πραγματικότητα και αποπροσανατολίζουν τον ερευνητή - μελετητή και τους κατοίκους της περιοχής.

Το Ζαγόρι λοιπόν είναι πρώτα - πρώτα μια περιοχή με σαφή γεωγραφικά όρια. Τα όρια αυτά καθορίζονται από ιστορικά γεγονότα καθώς και από κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά.

Από Ανατολικά προς τα Δυτικά, μέχρι τη Γκιαμήλα, ο ποταμός Αώος χωρίζει το Ζαγόρι από τη Μακεδονία και τα Κονιτοχώρια. Από Βόρεια - Βορειοδυτικά από τη Γκιαμήλα κατεβαίνουμε τη ραχοκοκαλιά προς την εγκαταλειμμένη Κλειδωνία και φτάνουμε στον Βοϊδομάτη. Από τον Βοϊδομάτη προς τα Δυτικά στον παραπόταμο του Καλαμά, Γορμό. Από εκεί προς τα Νότια έχουμε τον Στούρο (το σημερινό Καλπάκι) και συνεχίζου-

Γέφυρα στον παραπόταμο ΒΑΡΔΑ

με στο επίμηκες βουνό Μιτισκέλι, που καθορίζει τον Ζαγορήσιο χώρο στο νότιο σύνορό του. Από Νότια τώρα ανεβαίνοντας προς τα Ανατολικά, ακολουθούμε την κοιλάδα του Βάρδα (παραπόταμου του Αραχθού) και περιλαμβάνοντας τα όρια του Τρίστενου και Γρεβεντιού φτάνουμε στο Μαυροβούνι του Μετσόβου.

Τίποτε άλλο, τουλάχιστο ιστορικά, δεν μπορεί να είναι Ζαγόρι, γιατί απλούστατα δεν υπάρχει πουθενά ιστορική μαρτυρία που να αποδεικνύει κάτι τέτοιο.

Αυτός ο χώρος λοιπόν αποτελείται από μικρές ορεινές κοιλιάδες (πόλγες), μικρά οροπέδια, λόφους και ψηλές κορφές που φτάνουν τα 1801 μ. (Μιτισκέλι), 2100 μ. (Μαυροβούνι), 2480 μ. (Γκιαμήλα). Ο μέσος όρος των ετήσιων βροχοπτώσεων είναι 1300—1500 χιλ., πράγμα που σημαίνει μ' άλλα λόγια 135 μέρες βροχής το χρόνο κι άλλες τόσες συνεφιά. Μια περιοχή δηλαδή με πολλές βροχοπτώσεις σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, αφού στην Απτική το ύψος του βρόχου είναι μόλις 400—500 χιλ. το χρόνο.

Άλλο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι ότι οι μεταβατικές εποχές (άνοιξη και φθινόπωρο) είναι σχεδόν ανύπαρκτες (πολύ σύντομες), ο χειμώνας μεγάλος και ψυχρός, το καλοκαίρι σύν-

τομο και ξερό (ούτε 30 μέρες το χρόνο).

Τα σαφή φυσικά όρια, η δύσκολη προσέλαση, η ομοιογένεια, οι κίνδυνοι διαφόρων κατακτιτών συνέβαλαν στη συσπείρωση των κατοίκων και των οικισμών του, με αποτέλεσμα να αποκτήσει ο χώρος δική του κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ταυτότητα. Ζαγορήσιος είναι όποιος μένει μόνιμα στο Ζαγορήσιο χώρο και φυσικά έχει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του χώρου.

Έχουμε λοιπόν από τη μια μεριά ένα δεδομένο γεωγραφικό χώρο και από την άλλη ένα δεδομένο κοινωνικό σύνολο που αποτελείται κύρια από Ζαγορήσιους, Γύφτους, Σαρακατσάνους και Βλάχους. Χώρος και κοινωνία αλληλεπιδρούν επί σειρά αιώνων με αποτέλεσμα να κληρονομήσουν σήμερα ένα θαυμάσιο φυσικό περιβάλλον, μια μοναδική αρχιτεκτονική, μια εξαιρετικά πλούσια πολιτιστική κληρονομιά.

Μερος της πολιτιστικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς είναι και τα 45 περίπου τρίτοξα, δίτοξα και μονότοξα πέτρινα γεφύρια που σώζονται, ευτυχώς, σήμερα στο Ζαγόρι.

Κατά τους υπολογισμούς μας υπήρχαν πάνω από 90 γεφύρια στο Ζαγόρι. Πλούσιος τόπος, πλούσια κοινωνία και επομένως πλούσιες επενδύσεις υποδομής στο χώρο. Οι Ζαγορήσιοι δεν βάζουν τα πόδια τους στη λάσπη, δεν σταματούν στον πρώτο χείμαρρο ή στο πρώτο φυσικό εμπόδιο. Δαμάζουν τις τραχιές συνθήκες του τόπου τους, ζουν μ' αυτές, σ' αυτόν προσαρμόζονται και αναπτύσσονται κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά.

Κάθε γεφύρι συνδέει δύο, τρία, πολλές φορές και τέσσερα χωριά. Το γεφύρι συχνά στην πρώτη του μορφή είναι ξύλινο και μετά χτίζεται πέτρινο. Και πάνω απ' όλα, με ελληνικά χρήματα και ελληνικό κόπο. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία δεν νοιάζεται για την οδική υποδομή της.

Διαλέγεται στην αρχή το πέρασμα είναι το πιο στενό μέρος του ποταμού, αλλά κύρια οι πιο απρόσιτες του όχθες ή πάλι σημεία όπου το νερό δεν είναι αρνητικό.

Μπαίνουν τα βάρη και χτίζονται τα τόξα με ξύλα. Πελεκάνοι από την Κόνιτσα και τη Δυτική Μακεδονία πελεκούν τις πέτρες κι ο αρχιμάστορας σχεδιάζει, υπολογίζει, χτίζει. Μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα το γεφύρι τελειώνει. Είναι ένα θαύμα αισθητικής, στατικής και λειτουργικότητας. Το γεφύρι φέρει πάνω του την πείρα χιλιάδων ετών, που μεταφέρθηκε από τους αρχαίους ελληνικούς χρόνους στους ρωμαϊκούς και από τους βυζαντινούς μέχρις εμάς χάρη στην παράδοση.

Από τύχη, μοιραίο γεγονός ή συνειδητή απόφαση, στο σημείο που χτίζεται το γεφύρι υπάρχει πάντα ένα πλάτωμα, μια ανοιχτήσια, κάτι σαν βάρκο.

Εκεί χτίζεται κι ένας νερομυλος τις περισσότερες φορές. Φτιάχνουν παραπάνω στην αρχή τη «δεσιά» με ξύλα, πέτρες, παλούκια και φέρνουν το νερό στον υδρόμυλο με κανάλι - αυλάκι.

Η υψομετρική διαφορά κάνει τη δουλειά της. Το νερό πέφτει με πίεση στη φτερωτή, τη γυρίζει κι αυτή με τη σειρά της γυρίζει τη μυλόπετρα και το στάρι, το καλαμπάκι, η βρώμη, το κριθάρι γίνονται αλεύρι. Αυξομειώνοντας την έξοδο του νερού στη φτερωτή με χωνιά διαφορετικής διαμέτρου, ρυθμιζόταν η πίεση του νερού ανάλογα με την ποσότητά του.

Στο πλάτωμα, στην ανοιχτήσια, στέκουν τα ζώα. Έχουν να βοσκούν και περιμένουν. Με στάρι ήρθαν, με αλεύρι θα γυρίσουν.

Αλήθεια τί μεγαλείο, τί εξαιρετικός τόπος συνάντησης! Εδώ δεν μαθαίνουμε μόνο τα νέα της περιοχής, αλλά και των μακρι-

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

Η ΕΒΔΟΜΑΔΑ ΤΩΝ ΠΑΘΩΝ

Αθεράπτεος νοστιάργος του αθεράπτεου παρελθόντος, έρχομαι σαν φίλος απ' τα παλαιά, με χιλιάδες αναμνήσεις, όπως λέγει και το προγούδι, για να σας μεταφέρω νοερά κάμποσες δεκαετίες πίσω και να σας περιγράψω σύντομα το ιδιοιπορικό των αγίων ημερών, με τον απόληχο των προπαρίων της κάθε μέρας, όταν επιπορικοί ηγούσιναι στις αγρυπνίες, με τα χρωματιστά φαναρικά στα χέρια μας.

Το βράδυ της Κυριακής των Βαΐων, στην ακολουθία που Νυμφίου η ακολουθία μας μασκαβοποιεί από τα βήματα που ήταν στρωμένα στο δάπεδο. Ακούμε το τροπάρι της ημέρας.

«Ερχόμενος ο Κύριος προς το έκούσιν πάθος».....

Πόσο μας θυμίζει το δικό μας πάθος της επάρατης ξεμιτιάς, όταν με το δισάκι στον ώμο, περιβραμμένοι εικονιστά στην τυραννισμένη ζωή του ραγιά χασμηκώρη!!...

«Τόν νυμφώνα σου βλέπω...

και ένδυμα ούκ έχω να εισέλθω εν αύτῳ».....

Με ποιο ψυχικό ένδυμα να εισέλθουμε εις τον Νυμφώνα του Κυρίου, όταν μας τον κωλύει και η πολιτισμένη κοινωνία την οποία με τόσο αυταπονομή επιθυμούσαμε ως πολιτισμένη να γνωρίσουμε;

«Ο Χιτών με έλεγχε: ότι: ούκ

έστί τού γάμου».....

Με ποιο χιτών να υποδεχθούμε τον Νυμφώνα, όταν μας τον αφήρησε ένας Β' παγκόσμιος πόλεμος και η αγριότητα της κομποχίτης με την ε-δευτελειωτική πείνα, η οποία κατεβί-βασε τα ανθρώπινα γένος εις πο-πύπεδο του κτήνους;

«Η έν πολλὰς ἡμερὰς περι-

πεσούσα γυνή».....

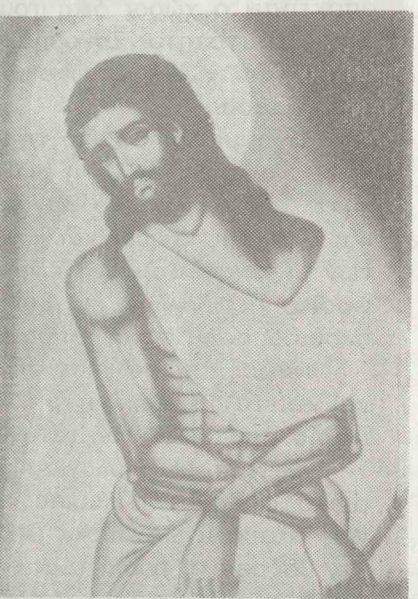
Η αμαρτία, αμαρτωλική και συ-νυφασμένη με την ζωή του κάθε θνητού, μας προβληματίζει και μας παρακινεί ν' αναφερθούμε, απλά με φιλοσοφική διάθεση στο θέμα του τροπαρίου της Μεγάλης Τρίτης.

Και φθάνομε εις την αγία και Μεγάλη Πέμπτη.

«Σήμερον κρεμάται επί ξύλου»...

Σημαντικό το μήνυμα του Σπου-ρού. Είναι η σπένη πύλη για να εισέλθω κανείς εις την ευρεία λεωφόρο της λύτρωσης.

Και ποιο αγαθό μας χάρισε η ζωή χωρίς σταυρό; Ποιά χαρά γλύκωνε τα πικραμένα μας χείλη αν δεν γνω-

ρίζαμε πρωτίστως την σπαύρωση; Εμείς τουλάχιστον οι Ζαγοριώσι του μεσοπολέμου, έχουμε πλούσια εμπειρία, διότι χτίσαμε τη ζωή μας ντό-πρη, ακολουθώντας πάντα την ευ-θεία του Πολυθέα και ποτέ την τε-λασμένη. Ευτύχημα ότι το κοινό της σπέρσης κάθε χαίρας σπαμάτσης ιατη δική μας γενιά και δεν το ζουν πλέον οι ναύτεροί μας.

Σαν τέτοια μέρα τοποθετούσαμε, στον Σταυρό ψηλά, το ακάνθινο στε-φάνι από ανθισμένη λαγρινιοκορπίδα.

Και η λαχτάρα μας κορυφώνον-ταν την Μεγάλη Παρασκευή, που θα μας θυμίσει πολλά.

Νοερώς ξαναζούμε εκείνη την θεία μυσταγωγία, όταν, με την ανεπα-νόλητη πικρή μας αγιότητα, προ-

σερχόμεθα για να αναποθέσουμε στον επιτάφιο, τα πάλαικα κρινάκια του αγρού και π' αρωματισμένα μα-νουσάκια.

Το βράδυ ο χορός των παιδιών γύρω από τον Επιτάφιο, με την ιερή Σύνοψη από χέρι, έφτανε τα εγκώμια, τα γλυκύτατα εκείνα τροπά-ρια, ενώ το Εκκλησιαστικό παραιο-λουθούσε με καπάνιξη την θεία παν-δοσία που του χάριζαν οι αγγελι-κές παιδικές φωνές.

Σήμερα δεν βλέπω κάτι τέτοιο. Τουλάχιστον στις πόλεις. Ποιά κα-τόρα αφήρεσε από τον παιδόκομο π' αναφιλέτα προνομιά του; Ποιά δύναμη εξετίπισε τις υπάρξεις από τον κήπο της Εδέμ;

Από τον παιδόκομο; από το ιακο-πέδο της; από... δεν θα προχωρήσω άλλο... «τι θα με φάει ο νόστος».

Άλλως τε ηλικίαν έχετε και θα βγά-λετε επί του ασφαλισμού τα συμπερά-σματά σας.

«Η ζωή έν τάφω κατετέθης Χριστέ».....

Οι μελισσοκόμοι αγγελικές φωνού-λες ακούριζαν στο Εκκλησιαστικό ρί-γη αγαλλίασης και ιερής συγκίνησης. «Δακρυρρόους θρήνηους επί σέ ή άγνή... μητρικώς άνεβόα πώς κηδέσσω σε Ιεζεκιή».....

Αυτό κι αν αγιγίζει την πιο ευαίσ-θητη χορδή της Ζαγοριώσις μάννας!! Οι θρήνοι της πάναγνης μητέρας, ή-σαν και δικόι της θρήνοι, όταν απο-χωρίζονταν ζωντανό το απλόχνο της.

«Ω γλυκύ μου έαρ, γλυκύτατόν μου τέκνον πού έδω σου τό κάλλος».....

Το αίμα των αιμάτων' ο θρήνος των θρήνων' προφέρεται από τα πυροκτυπιμένα χείλη της Παναγίας.

«Θρηνηδούσα γοερώς»: «Τίς μοί δώσει ύδωρ και δακρύων πηγής... ίνα κλάσω τόν γλυ-κύν μου Ίησού».....

Ο βαθύς πόνος της άγιας μάννας, όπως όλων των μαμνάδων απαντα-χού της γης. Κατεπαράζε τα μη-τρικά της σπλάχνα, σαν πύρινη Ρο-μαία, η φρικτή θέα του μοναχογυ-

νικού της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ Α'

Στην καρδιά του Μπαζελού της Ζαγορί, είναι οι πλαγιές γεμάτες δρυά, ντούσκα, μεράντζες, ζιλάνες, αρκουδοπούρναρα - λίγες οι καρ-ές κι από κάτω το χώμα πράσινο χορτάρια που έχουν ονόματα πε-ράζανα: μπουρνέγες, σκορποζή, βζίζια, σουρλίγκες, γκάτζες.

Ο τόπος τους είναι σκληρός τα παιδιά τους φεύγουν αιώνας τα-ρα, στα ξένα. Όμως σαν περπατήσεις τη χω-δρα του Βίκου απ' άκρη σ' άκρη απ' τις πηγές του Βοϊ'δομάτι ως Βικάκι, κοντά στο Τσεπέλο, θα δεις ν' ασπρίζει το μοναστήρι το Άη-Γιάννη του Ρογκοβού, που ταν να γίνει, μα δεν έγινε, το πρώ-Πανεπιστήμιο στη νεώτερη Ελλάδα. Πάνω στη δημοσιά, εκεί που δη-λώνει ο δρόμος γράφει: «Προς ε-Μονήν οδός αυτοκινήτων αρίστη Απόστασις πεζών 7' λεπτά» και πύ-

ΦΑΝΗΣ Ι. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

απ' την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ

Πιστή αντιγραφή

Ε.Γ.

ού της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Το ΖΑΓΟΡΙ μας

Παλιές ενθυμήσεις:

Μπαίνοντας το τριώδ-(1), άρχιζαν στα παλιά χρόνια και οι αποκριά-τες γιορταστικές εκδηλώσεις με τραγούδια, χορούς και παγνίδες. Ύστε-ρα από τη σκληρή δουλειά της μέ-ρας, πολλοί χωρανοί και κυρίως νέ-οι και νέες, λίγο μετά το σούρουπο (αποβραδίς) συγκεντρώνονταν και συζητάζαν μικρές ή μεγάλες συντρο-τα παδιά τους φεύγουν αιώνας τα-ρα, στα ξένα.

Όμως σαν περπατήσεις τη χω-δρα του Βίκου απ' άκρη σ' άκρη απ' τις πηγές του Βοϊ'δομάτι ως Βικάκι, κοντά στο Τσεπέλο, θα δεις ν' ασπρίζει το μοναστήρι το Άη-Γιάννη του Ρογκοβού, που ταν να γίνει, μα δεν έγινε, το πρώ-Πανεπιστήμιο στη νεώτερη Ελλάδα. Πάνω στη δημοσιά, εκεί που δη-λώνει ο δρόμος γράφει: «Προς ε-Μονήν οδός αυτοκινήτων αρίστη Απόστασις πεζών 7' λεπτά» και πύ-

ΦΑΝΗΣ Ι. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

απ' την εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ

Πιστή αντιγραφή

Ε.Γ.

ού της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Αλλά... καιρός να συνταμεί-σώ της, όταν ψυχωρραγούσε, κρα-σμένος σαν σφάγιο, επάνω στο Σταυρό.

Οι αποκριές στις Φραγκάδες

ανθρώπου το έβλεπε σ' εκείνη την ωραία εκδήλωση.

Η δασκείδα αρχίζει με το μυ-στήριο του γάμου, σε κάποιο ζευγά-ρι που υποδύονταν τους νεονύμ-φους. Στη φάση αυτή του υποθεθε-μένου μυστηρίου, ο ψευτοπαπάς χρη-σιμοποιούσε ένα λεξιλόγιο γεμάτο βωμολοχία, που σ' έκανε να σπαρ-ταράς από τα γέλια. Σε κάποια άλ-λη γωνιά, ένας που παρίσταναι το γιοτρά, πρόσφερε τις υπηρεσίες του σε κάποιο έγγυο που γεννούσε εκείνη τη στιγμή. Γινόταν κι άλλες ακόμα παραστάσεις αυτού του εί-δους, που η κάθε μια είχε το δικό της γούστο, το δικό της γέλιο. Στη συνέχεια έμπαναν στο χορό μασκα-ράδες και μη, μέχρι που άρχισε να σουρουπώνει τραγουδώντας και χο-ρεύοντας. Σαν νύχτωνε, γύριζαν στα σπίτια τους, για να δευτηρύνουν και να ετοιμαστούν για τη δεύτερη φάση της διασκεδάσεως.

Το βραδυό φαγοπάτι της Τυρι-νής ήταν πλούσιο, όπως το καλούσε η μέρα, γιατί από την επόμενη άρ-χιζε η νηστεία που παλιότερα ήταν καθολική. Δεν υπήρχαν εξαιρέσεις και τη νηστεία την τηρούσαν με κά-θε θρησκευτικό σεβασμό. Περισσό-τερο νηστεύαν οι γεροντότεροι: και κυρίως οι γυναίκες που δεν έτρωγαν ούτε λάδι, κάθε Τετάρτη και Παρα-σκευή. Με τον καιρό και με τις α-νάγκες της καθημερινής ζωής οι νη-στείες απόσταν σε μεγάλο βαθμό.

Πολύ σωστά λοιπόν το φαγοπάτι και οι λοιπές εκδηλώσεις της Τυρι-νής έπεναν τέτοιες διαστάσεις, με τραγούδια, χορούς, αστεία, γέλια κ.λπ. Στο τέλος του φαγητού γνό-ταν ο χάμαρος που ήταν ένα συνη-θισμένο έθιμο, ως εξής:

Έπεναν ένα καλοβρασμένο αυγό που το έδεναν από το ένα άκρο με-ας κλωστής μήκους περίπου 50-60 πόντους και το άλλο άκρο το έδε-ναν σε μια βέργα. Ο δευθενών το παγνίδι, έπεναν τη βέργα από τ' άλ-λο μέρος που δεν είχε την κλωστή και κουνούσε το αυγό πέρα - δώθε σαν εκκρεμές υψολόγ, μπροστά α-πό τ' ανοιχτό στόμα του καθενός που βρισκόταν στο τραπέζι και προ-σπαθούσε να το χάσει (απ' αυτό και χάμαρος, καθώς το αυγό έκανε την τροχιά.

Κάποια στιγμή, ύστερα από το με-γάλο φαγοπάτι και τα καθερμένα στο κάθε σπίτι, ο κουμανταδόρος της φωτιάς, κτυπούσε την καμπάνα του χωριού, ειδοποιώντας έτσι τους χωρικούς ότι άναψε την τρασάλα και τους καλούσε να πάνε στην πλα-τεία για την παραπέρα διασκεδάση.

Η προσέλευση στην πλατεία ήταν σχεδόν καθολική. Πολλοί χωρανοί έφθαναν εκεί μασκαρεμένοι, έχοντας μαζί τους μεζέδες και κρασί. Κι ενώ ο τόπος γύρω και τα πρόσωπα φε-γοβολούσαν από τις πανόητες φλό-γες κι ο αγέρας γέμιζε από κόκκινες σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βραζε τα λιασμένα από το καλοκαί-ρι στον ήλιο ή στο φούρνο με λίγη σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βραζε τα λιασμένα από το καλοκαί-ρι στον ήλιο ή στο φούρνο με λίγη σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βραζε τα λιασμένα από το καλοκαί-ρι στον ήλιο ή στο φούρνο με λίγη σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βραζε τα λιασμένα από το καλοκαί-ρι στον ήλιο ή στο φούρνο με λίγη σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βραζε τα λιασμένα από το καλοκαί-ρι στον ήλιο ή στο φούρνο με λίγη σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

εκείνο το χαρακτηρστικό τους προ-τσάισμα που έκαναν τα κέδρα, ο-πό η ηλικιωμένος μερακλής και γλεν-τίζες του χωριού, ξεκινούσε το χορό. Ένα χορό όμορφο, στρωτό με Ζα-γορίσια αποκριάτικα τραγούδια, που οι οργανοπαίκτες έβαζαν όλη τους τη μαστοριά για να ευχαριστήσουν το κοινό.

Ο χορός και το γλέντι, κρατούσε σχεδόν όσο και η φωτιά μέχρις αρ-γά τις πρώτες μεταμεσονύκτιες ώ-ρες, με συναρπαστικά αστεία, γέλια και περάσματα και με καρναβαλιστι-κα τραγούδια, κάπως τολμηρά στην έκφραση, με αρκετή δόση ασχρο-λογίας, με αντικειμενικό σκοπό να δημιουργηθεί όσο το δυνατόν καλύ-τερη ατμόσφαιρα κερφού και διασκε-δάσεως.

Δυστυχώς, σήμερα για μας, έμεινε μόνο το άναμα της φωτιάς για λί-γες ώρες, δίχως τραγούδια, δίχως χορούς, μόνο για τη χαρά των λί-γων παιδιών που έμειναν στο χωριό και για να μη σβήσει παντελώς το έθιμο.

Οι λίγοι χωριανοί που υπάρχουν ακόμα και μπορούν να διασκεδάσουν κάπως, ηγαίνονται στα καταστήμα-τα του χωριού για λίγο ποτό με καλό μεζέ και μουσική από κάποιο μαγνητόφωνο.

Πόσο αλήθεια έχουν αλλάξει οι καιροί; Πόσο πολύ έχουν ξεφτίσει εκείνα τα ωραία έθιμα; Ξύπνα αλη-σμόνητε Νάτσα. Ξύπνα α'τόνι των Φραγκάδων να μας παίξεις με το γλυκίστατο κλαρίνο σου, τα ωραία εκείνα παλιά Ζαγορίσια τραγούδια.

Να μας δώσεις τις στενοχώριες μας, τις πίκρες μας, το μεγάλο μας άγχος της δύσκολης τούτης εποχής. Οι χωριανοί σου πάντα σε θυμούνται και δακρύζουν από συγκίνηση, γιατί υπήρξες ένας διακεκριμένος καλλιτέ-χνης του δημοτικού τραγουδιού.

Όπως είδαμε το γλέντι της τελευ-ταίας αποκριάς τελειώνει σχεδόν τα-ξημερήματα προς την καθαρή Δευ-τέρα. Με τις συνηθισμένες εγκάρδι-ες ευχές οι χωριανοί χαιρετίζουν κι ο καθένας τραβούσε για το σπίτι του, ενώ η τρασάλα έστειλε τις τελευ-ταίες φλογίτες της σε όλους, σαν νάθελε κι αυτή να δώσει τις ευχές της για μια καλή σαρκωτική.

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βραζε τα λιασμένα από το καλοκαί-ρι στον ήλιο ή στο φούρνο με λίγη σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βραζε τα λιασμένα από το καλοκαί-ρι στον ήλιο ή στο φούρνο με λίγη σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βραζε τα λιασμένα από το καλοκαί-ρι στον ήλιο ή στο φούρνο με λίγη σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βραζε τα λιασμένα από το καλοκαί-ρι στον ήλιο ή στο φούρνο με λίγη σπιές που έφθαναν μεσουρανίς μ

Μοναδική φροντίδα των γυναικών την καθαρή Δευτέρα ήταν να ξα-πύσουν τα μαγειρικά τους σκεύη καθαρά και μη, που είχε το κάθε νο-κοκυριό. Ήθελαν να ξεκαθαρύνουν με κάθε σχολαστικότητα, γιατί πί-στευαν ότι και η μυρωδιά ακόμα α-πό τα λίπη, μπορούσε να επφέρει επίδραση στα νηστεια φαγητά της σαρκωτικής που άρχιζε.

Τα νηστια φαγητά της καθα-ρής Δευτέρας ήταν κάτι το προχει-ρό, όπως έλες, χαλβάς, κρεμμυδάκια κ.λπ. Συνήθως η κάθε νοικοκυρία έ-βρα

Ο ΑΠΡΙΛΗΣ ΜΗΝΑΣ

Ἡ πρώτη τοῦ Ἀπρίλη (Πρωταπριλιά) εἶναι ἡ μέρα ποῦ μπορεῖ κανένας νὰ λέγει καὶ ψέματα. Γιὰ τοῦτο καὶ κείνες οἱ εἰδήσεις ποῦ θεωροῦνται κάπως ἀπίθανες λέγονται «Πρωταπριλιάτικες».

Στὴς 23 Ἀπρίλη γιορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ Ἀγ. Γεωργίου. Αὐτὴ τὴν ἡμέρα τελειώνει τὸ χειμωνιατικό καὶ ἀρχίζει τὸ καλοκαιρινὸ ἐξάμηνο γιὰ τοὺς τοσμπάνηδες, τοὺς γελαδαράιους, ἀγροφύλακες, χουσεμκιάρηδες κλπ. Γίνεται ἀνανέωση διορισμοῦ, δηλ. γίνεται τὸ «ρόγιασμα». Τὸ ἐξάμηνο αὐτὸ πιάνει ἀπὸ Ἀϊ - Γιώργη ὡς Ἀϊ - Δημήτρη. Συντάσσεται γιὰ κάθε περίπτωση εἰδικὸ «κοντράτο» μὲ τοὺς ὄρους.

Αὐτὴν τὴν ἡμέρα ὁ ἐκκλησιασμός τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ γίνονται στὸ ἐκκλησιάκι ποῦ λέγεται Ἀϊ - Γιώργης, νότια ἀπὸ τὸ χωριὸ καὶ μακριὰ ἀπ' αὐτὸ περίπου 25 λεπτά τῆς ὥρας. Ἡ μετάβαση σ' αὐτὸ τὸ παρακλήσι ἐπαιρνε πανηγυρικό χαρακτήρα, γιὰτὶ συνέπιπτε ἡ γιορτὴ ὕστερα ἀπὸ τὴν Πασχαλιά καὶ ἐπαιρναν μαζί τοὺς κόκκινα αὐγά καὶ ἄλλα Πασχαλινὰ φαγητά. Πολλὲς φορές προσκαλοῦσαν καὶ τὰ λαϊκά ὄργανα ἀπὸ τὴ Μπάγια καὶ ἐπακολούθουσε γλέντι καὶ χαρὸς ὡς τὸ βράδυ αὐτῆς τῆς ἡμέρας, γιὰτὶ ἔψηναν καὶ ἄρνια.

ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΑΥΡΟΠΡΟΣΚΥΝΗΣΗ ΩΣ ΤΗΝ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗ

Τὴν τρίτη Κυριακὴ τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς γιορτάζει ἡ ἐκκλησία μας τὴ Σταυροπροσκύνηση. Τὰ παιδιά πᾶνε στὴν ἐξοχὴ καὶ μαζεύουν διάφορα λουλούδια γιὰ νὰ στολίσει ὁ παπὰς στὸ Σταυρό. Ἀκόμα μαζεύουν λουλούδια καὶ ἀπὸ τοὺς κήπους τοῦ χωριοῦ. Λουλούδια ποῦ μαζεύουν γιὰ τὸ Σταυρό εἶναι: οἱ πασχαλομάν'σες, τὰ τσαούσια, τὰ ζαμπάνια, τὰ ζουμπούλια, πασχαλοῦθρες, καρυοφύλλα, καθὼς καὶ λουλούδια ἀπὸ ἀνθισμένα ὀπωροφόρα δέντρα. Αὐτὸ ἐξαεῖται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποῦ θὰ τύχει ἡ Σταυροπροσκύνηση, ποῦ, καθὼς εἶναι γνωστὸ, ἀκολουθεῖ τὴν Πασχαλιά (πρώτῃ ἢ δευτέρῃ).

Τὸ Σάββατο ποῦ εἶναι παραμονὴ ἀπὸ τὴν Πέμπτη Κυριακὴ τῆς Μ. Σαρακοστῆς λέγεται «Κουφολάζαρος». Γιὰτὶ ἐπικράτησε νὰ λέγεται ἔτσι, εἶναι ἄγνωστο.

Τὸ Σάββατο τοῦ Λαζάρου, ποῦ εἶναι ἡ παραμονὴ τῶν Βαϊῶν, εἶναι ἡ συνήθεια (ἀκόμα) νὰ περιφέρονται τὰ παιδιά στὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ, νὰ τραγουδοῦν τὸ «Λάζαρο» καὶ νὰ μαζεύουν ἀπὸ τὰ σπίτια ποῦ περπατοῦν αὐγά, ποῦ τὰ μοιράζονται κατόπι μετὰξὺ τους. Παίρνουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ τὴν εἰκόνα ποῦ παριστάνει τὴν Ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου καὶ μ' ἕνα καλάθι στὸ χέρι περπατοῦν τὰ σπίτια. Στὰ χέρια τους κρατοῦν κουδούνια, τὰ ὁποῖα τὰ κουδουνίζουν. Κουδουνίζοντας τὰ κουδούνια σὲ κάθε σπίτι, πέρα ἀπὸ τὸ τροπάρι τῆς γιορτῆς, τραγουδοῦν καὶ τοῦτο τὸ τραγούδι:

«Σήμερα ἔρχετ' ὁ Χριστὸς
ὁ ἐπουράνιος Θεός,
εἰς τὴν πόλιν Βηθανία
κλαίει ἡ Μάρθα καὶ ἡ Μαρία,
Λάζαρο τὸν ἀδερφό τους
τὸ γλυκὸ καὶ γκαρδιακό τους.
Τότε δακρύζει ὁ Χριστὸς,
γιατ' ἦταν φίλος του πιστός,
μέσ' τὸν τάφο τριγυρίζει

«ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΘΙΜΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΜΗΝΕΣ»

ΚΩΣΤΑ Π. ΚΟΥΚΟΥΛΗ

καὶ τὸν Ἀδὴ φοβερίζει...
— Τί εἶδες Λάζαρε στὸν Ἀδὴ,
εἰς τὸν Ἀδὴ ποῦ ἐπήγες;
— Εἶδα φόβους, εἶδα τρόμους,
εἶδα θάσανα καὶ πόνους...».

Τὸ ἔθιμο αὐτὸ δὲν συνηθίζεται νὰ τὸ λένε στὸ χωριὸ μας «Λαζάρια», ὅπως τὸ λένε σ' ἄλλα μέρη.

Καὶ κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ τὸχουν σὲ «καλὸ» νὰ κρεοῦν στὸ λαϊμὸ ἀπὸ τὰ γιδοπρόβατα κουδούνια, ὅπως καὶ τὴν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, καθὼς εἶδαμεν. «Ἀρματώνουν» τὸ σφαχτά, καθὼς λένε.

Ἀκόμα, αὐτὴ τὴ μέρα (Σάββατο τοῦ Λαζάρου ἢ τ' Ἀϊ Λαζάρ') ἔχουν καὶ τὴν ἐξῆς συνήθεια: Παίρνουν ἕνα κουδούνι στὰ χέρια τους καὶ χτυπώντας τὸ περιέρχονται τὰ κατώγια (στάβλους), ὅπου κλείνουν τὰ γιδοπρόβατα καὶ λένε τὰ ἐξῆς λόγια: «Φυγαδίστε φίδια καὶ γκουστερίτσες». Παραδέχονται πὼς μ' αὐτὸ ποῦ κάνουν δὲν θὰ «φιδιάζονται» (δὲν θὰ δαγκώνουν τὰ φίδια) τὰ ζῶα τους κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ καλοκαιριοῦ.

Τὴν Κυριακὴ τῶν Βαϊῶν μοιράζονται θάϊα στὴν ἐκκλησιὰ. Τὰ θάϊα εἶναι κλωνάρια ἀπὸ δέντρο δάφνης. Τέτοια δέντρα δὲν ἔχει τὸ χωριὸ. Γι' αὐτὸ τὰ θάϊα τ' ἀγοράζουν ἀπὸ τὴ Γιάννινα. Μάλιστα ὑπῆρχε ἡ συνήθεια ν' ἀγοράζει μὲ δυνά του χρήματα ὁ νιόγαμπρος ἐκείνης τῆς χρονιάς τὰ θάϊα τοῦ χωριοῦ ποῦ μοιράζονται στὴν ἐκκλησιὰ. «Ὅταν θγαίνουν ὁ πὸ τὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὰ θάϊα στὸ χέρι, ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ χτυπάει μ' αὐτὰ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο στοὺς ὤμους ἐλαφρά λέγοντας ὁ ἕνας: «Ποῦν' τὰ θάϊα σου καλέ;», ὁπότε ἀπαντᾷ ὁ ἄλλος: «Τάχω μέσ' τὸ χουτζερέ». Ὁ πρῶτος λέγει πάλι: «Σύρε φέρτα νὰ τὰ ἰδῶ», ὁπότε παίρνει ἀπὸ τὸ δεύτερο τὴν ἀπάντηση: «Πάει ἡ μάνα μ' γιὰ νιρό». Ἀκόμα κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ συνηθίζεται νὰ λέγονται καὶ οἱ στίχοι:

«Βάϊα, θάϊα, τῶν Βαϊῶν,
πότε νάρθ' ἡ Πασχαλιά
μὲ τὰ κόκκινα τ' αὐγά,
μὲ τίς κόττες τίς παχειές
κι τ' ἄρνια τὰ τρυφίρα...».

Κλωνάρια μικρὰ ἀπὸ τὰ ἱεῖα τοποθετοῦν στὸ κοινοστῶσι τοῦ σπιτιοῦ καὶ στὶς εἰκόνες τοῦ τέμπλου τῆς ἐκκλησιᾶς. Βάζουν ἀκόμα τέτοια καὶ στὰ μπαούλα ἢ καρσέλες, ὅπου φυλάγονται τὰ καλά τὰ ρούχα. Παραδέχονται πὼς ἡ μυρωδιὰ τῆς δάφνης ἀπομακρύνει ἀπὸ τὰ μπαούλα τὰ φθοροποιὰ ζωῦφια, ὅπως εἶναι ὁ σκόρος ἢ «κόπ'τσας». Τὸ ἐπιστημονικὸ ὄνομα τῆς δάφνης εἶναι RAURA NOBILIS.

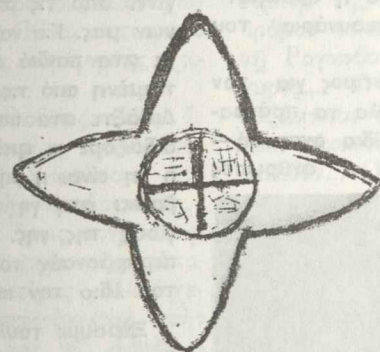
Κατὰ τὴ Μεγάλῃ Πέφτῃ ἐντείνεται ἡ δραστηριότητα τῶν γυναικῶν γιὰ τίς δουλειές καὶ τίς προετοιμασίες τῆς Πασχαλίας. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸν λένε καὶ τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικό: «Τρέχου βούρτσες καὶ λανάρια, κι ἔφτακι ἡ Μεγάλῃ Πέφτῃ».

Αὐτὴ τὴ μέρα θάφονται τὰ κόκκινα αὐγά καὶ ζυμώνονται οἱ κουλούρες γιὰ τὴν Πασχαλιά. Αὐτὲς ζυμώνονται μὲ καθαρίο ἀλεύρι σὰν τὰ πρόσφορα καὶ τίς «κολιντίνες». Ἐχουν ὅμως σχῆμα Σταυροῦ καὶ γι' αὐτὸ λέγονται «Σταυροκουλούρες». Στὴ μέση τους πατοῦν, ὅπως καὶ στὶς κολιντίνες τὴ σχετικὴ σφραγίδα ἀπὸ τὰ πρόσφορα.

Ἔνα ἀπὸ τ' αὐγά ποῦ θὰ γεννήσουν οἱ κόττες αὐτὴ τὴ μέρα τὸ θάφουν ξεχωριστὰ καὶ τὸ λένε «Μεγαλοπεφτίσιο». Αὐτὸ τὸ κόκκινο αὐγὸ τὸ θάζουν στὸ εἰκονοστάσι τοῦ σπιτιοῦ, ὅπου φυλάγεται ὡς τὴν ἄλλη χρονιά, Μεγάλῃ Πέφτῃ, ὁπότε αὐτὴ τὴ μέρα τὸ παίρνουν καὶ τὸ πᾶνε στὸ ἀμπέλι ἢ στὸ χωράφι ἢ σὲ κάποιον κῆπο καὶ τὸ θάβουν στὸ χῶμα, στὴ θέση τοῦ δὲ τοποθετοῦν τὸ καινούριο. Στὰ ἀναδεχτοῦρια (θαφτισιμοὺς) ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ δίνονται ἀπὸ τὸ νοῦτὸ καὶ τὴ νουνά τους μιὰ Σταυροκουλούρα καὶ δυὸ αὐγά κόκκινα. Ἀκόμα Σταυροκουλούρα καὶ ἕνα κόκκινο αὐγὸ δίνεται ἀπὸ κάθε σπίτι τὴν Πασχαλιά καὶ στὸν τοσμπάνη καὶ τὸ γελαδάρη τοῦ χωριοῦ.

Ἀκόμα τὴ Μεγ. Πέφτῃ στέλνονται ἀπὸ τὸν παπὰ τοῦ χωριοῦ 1-2 παιδιά μὲ καλὰθια καὶ μάζεύουν ἀπὸ τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ αὐγά γιὰ τὸν παπὰ.

Τὸ θούτυρο ποῦ θγάζουν ἀπὸ τὸ γάλα ποῦ τὸ ντουπουλίζουν τὴ Μεγάλῃ Πέφτῃ δὲν τὸ ἀνακατεύουν μὲ τὸ ἄλλο

Ἡ Σταυροκουλούρα

θούτυρο. Τὸ κρατᾶνε χωριστὰ καὶ τὸ λένε Μεγαλοπεφτίσιο. Πιστεύουν πὼς αὐτὸ ἔχει θεραπευτικὲς ιδιότητες καὶ τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ θεραπευτικὸ σκοπὸ σὲ διάφορες περιπτώσεις, ὅπως: Ἀλείφουν μ' αὐτὸ τὰ γιδοπρόβατα, ὅταν φιδιάστον τὸ καλοκαίρι. Ἀκόμα μ' αὐτὸ ἀλείφουν τὰ μαστάρια τους, ὅταν πάθουν αὐτὰ «μασταρά», δηλαδὴ πρήξιμο τῶν μαστάρων τους. Τὸ ἴδιο μὲ Μεγαλοπεφτίσιο θούτυρο ἀλείφουν κατὰ τὸ φθινόπωρο καὶ τὰ νεαρά γίδια (βετούλια), ὅταν «μυρουτζιάζουν» ἀπὸ τίς πολλὲς θροχές, ἦτοι, ὅταν θγάζουν σπειρία γύρω ἀπὸ τὸ στόμα τους, ποῦ τὰ ἐμποδίζουν νὰ φᾶνε.

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΜΕΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Στὸ χωριὸ μας δὲν λένε στὰ σπίτια τὸ τραγούδι τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, ἀλλὰ τὸ λένε ὅμως κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας μετὰξὺ τους οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά. Αὐτὸ τὸ μαθαίνουν καὶ τὸ λένε οἱ μικροὶ ἀπὸ τοὺς μεγάλους. Τὸ λένε κουδεντιαστὰ καὶ ὄχι τραγουδιστὰ καὶ ἔτσι δημιουργεῖται μ' αὐτὸ μιὰ κάπως θλιθερὴ ἀτμόσφαιρα στὸ χωριὸ, γιὰτὶ μ' αὐτὸ ἐπαναλαμβάνονται τὰ φριχτὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ στίχοι ποῦ εἶναι:

«Σήμερα μαῦρος οὐρανός, σήμερα μαῦρη μέρα,
Σήμερα ὅλα θλίβονται καὶ τὰ θουνά λυποῦνται.
Σήμερα ν' ἔβαλαν βουλή οἱ ἄνομοι Ἑβραῖοι
γιὰ νὰ σταυρώσουν τὸ Χριστὸ τῶν πάντων Βασιλέα.
Κι ὁ Κύριος ἠθέλησε ν' ἀν'θεῖ σὲ περιβόλι
νὰ κάνει Δεῖπνο Μυστικὸ γιὰ νὰ τὸν λάβουν ὅλοι.
Κι ἡ Παναγία ἡ Δέσποινα καθόταν μοναχὴ τῆς
τίς προσευχὲς τῆς ἔκανε γιὰ τὸ μοναχοεὶν ἡ
Φωνὴ ἠκούσθ' ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' Ἀρχαγγέλου στόμα:
— Φτάνουν, Κυρά μου, οἱ προσευχὲς, φτάνουν καὶ οἱ με-
(τάνοιες)

— Τὸ γυιὸ σου τὸν ἐπιάσανε καὶ στὸ χαλκιά τὸν πᾶνε.

— Χαλκιά, χαλκιά, φκιάσε περόνια τρία,
φκιάσε περόνια τέσσερα.
Κι ἐκεῖνος ὁ παράνομος θάνει καὶ φκιάνει πέντε.
— Ἐσὺ, Φαραώ, ποῦ τάφκιασες, πρέπει καὶ νὰ διατάξεις.
— Ἐγὼ, παιδιά, ποῦ τάφκιασα, ἐγὼ σὰς διατάζω:
Τὰ δυὸ θάλτε στὰ χέρια του, καὶ τ' ἄλλα δυὸ στὰ πόδια,
τὸ πέμπτο τὸ φαρμακερὸ θάλτε το στὴν καρδιά του.
Κι ἡ Παναγία σὰν τᾶκουσε, τραβάει τὰ μαλλιά της.
— Φέρτε σχοινὶ νὰ κρεμαστῶ κι ἕνα ποτάμι νὰ πνιγῶ.
Φέρτε μαχαίρι νὰ σφαχτῶ, γκρεμὸ νὰ πᾶω νὰ γκρεμιστῶ.
— Κάνε, Κυρά μου, ὑπομονή, νὰ κάνουν οἱ μάνες ὅλες.
Ἄν πᾶς ἐσὺ γιὰ νὰ σφαχτεῖς, σφάζοντ' οἱ μάνες ὅλες,
Κι ἂν πᾶς ἐσὺ γιὰ νὰ πνιγεῖς, πνίγοντ' οἱ μάνες ὅλες.
Τρία φλασκιά τῆς ρίξανε γιὰ νὰ τὴ συνεφέρουν
Καὶ σὰν τῆς ἦρθε πάλι ὁ νοῦς, τῆς ἦρθ' ὁ λογισμός της.
ἔπηρε τὸ στρατὶ, στρατὶ, στρατὶ τὸ μονοπάτι.
Τὸ μονοπάτι τ'ν ἔβγαλε μέσ' τοῦ ληστῆ τὴν πόρτα.
— Ἀνοίξε πόρτα τοῦ ληστῆ καὶ πόρτα τοῦ Πιλάτου.
Κι ἡ πόρτα ἀπὸ τὸ φόβο τῆς ἄνοιξε μοναχὴ της.
Κοιτάει δεξιά, κοιτάει ζερβιά, βλέπει τὸν Ἅγιο Γιάννη,
— Ἄγιε Γιάννη πρόδρομε καὶ θαπτιστὴ τοῦ γυιοῦ μου,
μὴν εἶδες τὸν ὀγιόκα μου, καὶ τὸ διδάσκαλό σου;
— Βλέπεις ἐκεῖνον τὸν γυμνὸ, τὸν παραπονεμένο;
ὅπου φορεῖ πουκάμισο στὸ αἶμα θουτηγμένο;
κι ὅπου φορεῖ στὴν κεφαλὴ ἀκάνθινο στεφάνι;
Ἐκεῖνος εἶν' ὁ γυιόκα σου καὶ μὲ διδάσκαλός μου.
Κι ἡ Παναγία τὸν σίμωσε κρυφὰ τὸν ἐρωτάει:
— Δέ μοῦ μιλάς, παιδάκι μου, δέ μοῦ μιλάς παιδί μου;
— Τί νὰ σοῦ πῶ μανούλα μου, ποῦ διάφορο δὲν ἔχεις;
Μόνο τὸ Μέγα Σάββατο, κοντὰ τὸ μεσονύχτι,
ποῦ θὰ λαλήσ' ὁ πετεινὸς μὲ τὴ γλυκεῖα φωνή του,
τότε κι ἐγὼ θ' ἀναστηθῶ, θὰ ρθῶ στὴν ἀγκαλιά σου».

Τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ πᾶνε τὰ παιδιά γύρω ἀπὸ τὸ χωριὸ στὴν ἐξοχὴ καὶ μαζώνουν ἄγρια λουλούδια γιὰ τὸν ἐπιτάφιο. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἐποχὴ, μαζεύουν τέτοια ἀπὸ ὀπωροφόρα δέντρα, τσαούσια, ζαμπάνια, πασχαλομάν'σες, καρυοφύλλα κλπ.

Ἐκεῖ ποῦ θάζουν τὸν ἐπιτάφιο στὴ μέση τῆς ἐκκλησιᾶς, ὕστερα ἀπὸ τὸ διάβασμα τῶν Ὁρῶν, πᾶνε οἱ γυναῖκες καὶ τὸν «φυλάνε» ὡς τὸ βράδυ. Αὐτὴ τὴν ὥρα τὸχουν σὲ καλὸ νὰ περάσουν τρεῖς φορές κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι ποῦ ἔχουν ἐκπλωμένον τὸν Ἐπιτάφιο. Μερικοὶ, καὶ ἰδιαίτερα γυναῖκες, εἶχαν τὴ συνήθεια νὰ τρίβουν λιγάκι τὰ μάτια τους μὲ τὴν ἀκρὴ ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο, γιὰ νὰ φυλάγονται αὐτὰ ἀπὸ διάφορες ἀρρώστιες. Τὸ βράδυ ψέλνεται ὁ Ἐπιτάφιος Θρήνος καὶ κατόπι γίνεται ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου στὸ χωριὸ. Ὅταν τελειῶν ἡ περιφορὰ (σὲ παλιότερα χρόνια) καὶ ἐπρόκειτο νὰ μπεῖ πάλι ὁ παπὰς στὴν ἐκκλησιὰ, γίνονταν ἡ ἀναπαράσταση τῆς «καθόδου τοῦ Χριστοῦ στὸν Ἀδὴ». Ὁ παπὰς πύλας οἱ ἄρχοντες ὁμῶν, φωνάζει ὁ παπὰς ἀπ' ἐξῶ ἀπὸ τὴν κλεισμένην πόρτα τῆς ἐκκλησιᾶς. Ἀπὸ μέσα ποῦταν 2-3 παιδιά ἔλεγαν: «Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ Βασιλεὺς τῆς Δόξης;» Ὁ παπὰς ἀπαντοῦσε πάλι καταλλήλα καὶ τελικὰ ἔδινε μιὰ κλωτσοῖα στὴν πόρτα, ὁπότε ἀνοίγε αὐτὴ. Τότε κρατοῦσε ἕνα μεγάλο παιδί τὴν μιὰ πλευρὰ ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο, ἐνῶ τὴν ἄλλη κρατοῦσε ὁ παπὰς στὶς πλάτες του καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν τετνωμένο Ἐπιτάφιο περνοῦσαν ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ. Τώρα ὅμως δὲν γίνονται ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα.

Τὴν ὥρα ποῦ γίνονταν ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου στὸ χωριὸ, οἱ γυναῖκες ἔσπευδαν καὶ ἔβγαζε ἡ κάθε μιὰ ἀπ' ἐξῶ ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ της, στὸ πεζούλι (σοφά) τὸ θυμιάτο τοῦ σπιτιοῦ μὲ κάρβουνα, στὰ ὁποῖα ἔρριχναν θυμίαμα καὶ καίονταν. Ἔτσι μοσχομύριζε τὸ χωριὸ θυμίαμα.

★ Συνέχεια στὴ σελίδα 12

★ Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελίδα 9

Ὁμοίωμα τοῦ Ἰουδα ποτὲ δὲν ἦταν συνήθεια νὰ φκιάζουν καὶ νὰ τὸ καίνε αὐτὴ τὴ μέρα.

Τὸ Μεγάλο Σάββατο ρίχνονται σκορπιστὰ στὸ δάπεδο τῆς ἐκκλησίας φύλλα δάφνης ἀπὸ κείνα ποὺ ἔμειναν ἢ κρᾶτησαν ἐπίτηδες ἀπὸ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαθῶν.

Αὐτὴ τὴν ἡμέρα σφάζονται τὰ ἀρνιά καὶ τὰ κατσίκια ποὺ θὰ ψηθοῦν ἢ θὰ μαγειρευτοῦν τὴν Πασχαλιά (τὰ γκορμπάνια).

Θεωρεῖται πολὺ καλὸ νὰ πάρουν ἀπ' ὅλα τὰ γαλάρια τὰ σφαχτὰ, γίδια καὶ πρόβατα, λιγάκι γάλα, ἔστω κι ἂν δὲν ἔχουν «ἀποκόψει» ἀκόμα τὰ μικρά τους, «γιὰ τὸ καλὸ», καθὼς λένε.

Τὸ Μέγα Σάββατο (οἱ Σαρακατσάνοι τὸ λένε «Μέγα Σάββα» καὶ ὄχι Σάββατο) δίνουν στοὺς θαφτισιμιόους ἀπὸ μιὰ Σταυροκουλώρα καὶ δυὸ κόκκινα αὐγά. Καὶ τὸ Μέγα Σάββατο τὸ θεωροῦν καλὸ «ν' ἀρματώνουν» τὰ γιδοπρόβατα, δηλ. νὰ τοὺς περνοῦν κουδούνια στὸ λαιμὸ.

Τὴν Κυριακὴ τῆς Πασχαλίας, ἡ λειτουργία καὶ ἡ «Πρώτη Ἀνάσταση», καθὼς λένε, γίνονται τὴ νύχτα, ἡ ὥρα 12 τὰ μεσάνυχτα. Ἄν δὲν ἔρχονταν στὰ παλιότερα χρόνια οἱ ἀρχοντάδες τοῦ χωριοῦ στὴν ἐκκλησιά, δὲν ἀρχίζαν οἱ παπάδες ἢ οἱ παπὰς τὰ διαβάσματα γιὰ νὰ ποῦν τὸν «καλὸ τὸ λόγος» δηλ. τὸ Χριστὸς Ἀνέστη. Περμέναν νὰ ἔρθει πρῶτα ὁ Α' ἢ Β' προχόντας ἢ κοτζάμπασης καὶ κατόπι ν' ἀρχίσει ἡ σχετικὴ τελετὴ. Ἡ Πρώτη Ἀνάσταση γίνονταν στὸ «Μεσοχώρι», ἂν ἦταν κατάλληλος ὁ καιρὸς. Ἀλλοιῶτα, μέσα στὴν ἐκκλησιά. Ὅλοι πρέπει νὰ ἀνάψουν τὶς ἄσπρες τοὺς λαμπάδες, ἀπὸ τὸ τρικέρι τοῦ παπᾶ, ὅταν αὐτὸς λέγει τὸ «Δεῦτε, λάβετε φῶς...». Φροντίζουν, ὥστε αὐτὲς οἱ λαμπάδες οἱ ἀναμμένες ἀπὸ τὸ τρικέρι τοῦ παπᾶ, νὰ μὴ σβύσουν καθόλου κατὰ τὴ διάρκειά τῆς λειτουργίας, ἀλλὰ νὰ γυρίσουν ἂν ἀναμμένες μέχρι τὸ σπῆτι ἀπὸ τὴν ἐκκλησία. Μ' αὐτὲς ἀναμμένες περιέρχονται ὅλα τὰ δωμάτια τοῦ σπιτιοῦ, τὰ ὑπόγεια καὶ τοὺς στάθλους λέγοντας τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη».

Κατὰ τὴν Πρώτη Ἀνάσταση, ὅταν ὁ παπὰς πρωτόλεγε τὸ Χριστὸς Ἀνέστη καὶ γίνονταν ἡ τελετὴ στὸ Μεσοχώρι κατὰ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας καὶ ἀργότερα ἀκόμα, ἦταν συνήθεια νὰ ρίχνουν καὶ πυροβολισμοὺς. Οἱ μεγάλοι μὲ πραγματικά τουφέκια, ἡμεῖς δὲ τὰ παιδιά μὲ τὰ «ξυλοκούμπουρα» ποὺ τὰ φκιάναμαν μοναχοὶ μας.

Κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Πασχαλίας ἦταν συνήθεια νὰ δίνεται στὸ τοσοπάνη καὶ τὸ γελαδάρη τοῦ χωριοῦ ἀπὸ κάθε σπῆτι ποὺ εἶχε ζῶα μιὰ Σταυροκουλώρα καὶ ἕνα κόκκινο οὐγὸ.

Ἐπειὰ ἀπὸ τὸ τέλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐκδήλωσης στὸ σπῆτι γίνονταν τὸ τσοῦγκριασμα τῶν αὐγῶν καὶ ὄχι στὴν ἐκκλησιά, ὅπως κάνουν σ' ἄλλα μέρη. Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ δὲ συνηθίζονταν ἐπισκέψεις, παρὰ μονάχα στὰ στενὰ συγγενικά σπῆτια.

Ὁ ἑσπερινὸς τῆς Πασχαλίας γίνονταν ὕστερα ἀπὸ τὸ μεσημέρι καὶ λέγεσται αὐτὴ ἡ ἀκολουθία «Δεύτερη Ἀνάσταση». Ὁ ἐκκλησιαστικὸς αὐτὸς ἔπαιρνε κατὰ κύριο λόγο πανηγυρικὸ καὶ ἐπιδεικτικὸ χαρακτήρα. Ἐκκλησιάζονταν μονάχα τὰ νέα ἄτομα καὶ ἰδιαίτερα οἱ καλοφορεμένοι. Δὲν πηγαιναν σ' αὐτὴν τὴν ἀκολουθία οἱ γριεὶ καὶ ὅσοι πενθοῦσαν. Κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ ἑσπερινοῦ καὶ ὅταν ὁ παπὰς ἔλεγε τὸ Εὐαγγέλιο ἀπὸ τὸν Ἀμβρόσιο ὑπῆρχε συνήθεια νὰ γίνονται τὸ ἐξῆς: Μέσα στὸ ἱερό τῆς Ἐκκλησίας τὰ παιδιά ἔφεραν ἀπὸ τὸ καμπακιὸ τὸ σήμαντρο καὶ ἦταν ἐφοδιασμένα μὲ πιστολίτσες μὲ «κίκια». Ὅταν ὁ παπὰς ἔφτανε στὸ τέλος κάθε περιόδου ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο, τότε τὰ παιδιά χτυποῦσαν τὸ σήμαντρο καὶ ἔρριχναν τὶς πιστολιές σὲ τρόπο ποὺ δημιουργοῦνταν κάποιοι χαρούμενοι πανηγυρικοὶ θόρυβοι. Τὴν αὐτὴν αὐτὴν ἡμέρα καταργηθεῖ ἀπὸ χρόνια.

Δὲν ὑπάρχει συνήθεια νὰ γίνεται «ἀσπασμός τοῦ Πάσχα»,

ὩΣ ΠΟΤΕ ΘΑ ΔΙΝΕΙ ΤΟ ΧΩΡΙΟ, ΚΙ ὩΣ ΠΟΤΕ ΔΕ ΘΑ ΤΟΥ ΔΙΝΟΥΝ;

Κάνω αὐτὴ τὴν ἐρώτηση χωρὶς νάχω στήσει κάποιον ἀπέναντί μου. Αὐτὲς τὶς μέρες τῆς Ἀνοιξῆς, μέρες τοῦ Πάσχα ποὺ ἔρχονται ὅλο καὶ περισσότερες φορές στο νου μου τὸ χωριό, ὅλο καὶ γυροφέρνει. Αὐτοῦ με παράπονο αὐτὰ που τῶρα με τὴ γραφὴ ρωτᾶω.

Ἡ ἀφέντρα πόλη γιὰ λίγο ἄδεια θὰ μας δώσει, ὅσοι νὰ πάψουμε λίγο νὰ τῆς φωνάζουμε - νὰ πάμε στα χωριά μας.

Τὸ ξέρει πὼς μαζί τῆς εἰμὶ δε κάνομε καὶ χωρία δὲν περνάμε. Καλὴ - κακὴ μας ἔγινε ἀβγαλτο καλοῦπι ἀπ' τὸ κορμί μας.

Τὸ ξέρει πὼς ὅλο δουλεύουμε γι' αὐτὴ καὶ ὅσο λένε πὼς τὸ χωριὸ θὰ το

προσέξουν.

Τὸ ξέρει πὼς οἱ δρόμοι μένουν φτιαχτοὶ ὅσο κι ἂν λένε πὼς τὰ ἀρχίζουν.

Τὸ ξέρει πὼς τὰ σπῆτια στο χωριό... χρόνος περνᾷ, καὶ λησάνουν.

Κι ἔτσι λοιπὸν μας στέλνει χωρὶς γιὰ μιὰ μισὴ ἀνάσα καὶ δάκρυα δὲν ἐστέρεψαν ν' ἀφῆρι, κι ἕνα ἀκόμα...

Νὰ βγάλουμε καὶ τὸ μαντήρι, νὰ το στεγνώσει: προτοῦ φύγουν κείνος τῆς ἐρημίας οἱ καθάραι.

Μία ὥρα γρηγορότερα νὰ ἔρθει πάλι στὴν πόλη. Ν' ἀρχίσουμε τὴν ἀρχὴ νὰ σπαρταράμε μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ μὴλοῦ καὶ τὸ μένο λάδι...

Κι ἂν κάποιος μπορεῖ ἀπ' ἐξῶ νὰ βρεθεῖ, βρίσκει: τὸ δὲν λασπερὸ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ φῶν.

Χρ. Γ. Καρβουνί

**Ἡ ἀνάπτυξη καὶ ἡ πρόοδος τοῦ Ζαγοριοῦ
θα πραγματοποιηθεῖ ΜΟΝΟ ἀπὸ τοὺς Ζαγορίσιους.
Ἀς ἐνώσουμε τὶς δυνάμεις μας
στὴν πρόοδο καὶ τὴν ἀνάπτυξη.
Ἡ ἀναμονὴ εἶναι πολυτέλεια.**

ὅταν ψέλνεται τὸ «Ἀναστάσεως ἡμέρα». Μονάχα μιὰ φωνὴ καθὼς θυμοῦμαι ἀπὸ τὰ παιδικὰ μου χρόνια, ἔγινε ἕνα τέτοιο πράγμα κατὰ τὸ 1915. Μὰ τὸ ἔθιμο αὐτὸ δὲν ἐπικράτησε.

Ἐπειὰ ἀπὸ τὸ τέλος τῆς Δεύτερης Ἀναστάσεως ἔρχονταν οἱ ἄντρες στὸ «νισιάνι». Ἐρριχναν μὲ τὰ κυνηγετικά ὅπλα ἀπὸ τὰ χαϊάτια τῆς ἐκκλησίας σὲ μιὰ ἄσπρη πέτρα τὴν τοποθετοῦσαν κάπου πρὸς τὴν τοποθεσία ποὺ λέγετο «Τσοῦλια». Ὅποιος πετύχαινε τὴν ὄρθια πέτρα μὲ τὸ δόλωμα του, κέρδιζε ἕνα ποσὸ ἀπὸ χρήματα, ποὺ τὰ μάζευαν ἔμπριν. Πολλὲς φορές, ἀντὶ γιὰ πέτρα, ἔβαναν (ἔδεναν) ἐπὶ κόκκορα στὸ «νισιάνι», ποὺ τὸν κέρδιζε καὶ τὸν ἔπαιρνε ποῖος θὰ τὸν πετύχαινε στὴ σκοποβολή.

Ὅλη ἡ Διακαινήσιμη Ἑβδομάδα ποὺ λέγεται «Βδομάτῃ τῆς Πασχαλίας» διατηροῦσε ἑορταστικὸ χαρακτήρα. Διευθετοῦνταν νὰ γίνεται χορὸς μὲ λαϊκὰ ὄργανα στὸ Μεσοχώρι. Τὴ Δεύτερη καὶ Τρίτῃ τῆς Πασχαλίας, γίνονταν σχετικὲς ἐπισκέψεις.

Ὅλες αὐτὲς τὶς μέρες ἦταν συνήθεια «ν' ἀφῆρι» καὶ τὴ σειρά σ' αὐτὰ καὶ νὰ ἐκκλησιάζονται οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ. Βέβαια, ὅταν τὸ ἐπέτρεπε ὁ καιρὸς. Πήγαιναν αὐτοὶ τὶς μέρες ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Παρασκευὴ, ποὺ γιορτάζεται ἡ Ζωδόχος Πηνελόπη. Αὐτὴ τὴν ἡμέρα πανηγυρίζει τὸ χωριό. Ἡ λειτουργία γίνεται στὸ ἐκκλησιόκι τῆς Ζωδόχου Πηνελόπης. εἶναι ἡ ἀνέγερσή του μὲ τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ. Μὰς τὴν αὐτὴ γνωστὸ κάποια σχετικὴ παράδοση. Κατὰ τὴν ἡμέρα αὐτὴ προσέρχονται στὸ χωριὸ καὶ πολλοὶ πανηγυριστὲς ἀπὸ τὰ γύρω χωριά. Ἡ καθιέρωση τοῦ πανηγυριοῦ αὐτοῦ μέρα ἀνάγεται σὲ πολὺ παλιὰ χρόνια. Ἀργότερα ὅμως καταλείφθηκε αὐτό, γιὰ νὰ καθιερωθεῖ ξανά ἀπὸ τὸ 1900. ὅπως γίνεται φανερό ἀπὸ μιὰ ἀνακοίνωση ποὺ ἔκαναν οἱ Ζαγορίσιοι (ἀγγελία) πρὸς τὰ γύρω χωριά. Ἡ διάρκεια τοῦ πανηγυριοῦ εἶναι ἡμερήσια.

(Συνεχίζεται)

Τὸ ΠΑΝΗΓΥΡΙ τῆς ΕὐΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ

ἈΓΙΟΣ ΜΗΝΑΣ: Τὶς παλιὲς καλὲς μέρες ξανάχισε γιὰ λίγο τὸ χωριὸ μας τὴ μέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, χάρις στὴν ἀδελφότητα ποὺ γιὰ πρῶτὴ φορὰ γιόρτασε μαζί μας τὴν γιορτὴ αὐτὴ μέρα.

Ἔτσι τὰ μεσάνυχτα τῆς Παρασκευῆς ἦναι πούλμαν ἀπὸ τὴν Αἰθῶνα με σαράντα πέντε ξενιτεμένους συγχωριανούς μας, σταμάτησε στὴν πλατεία τοῦ χωριοῦ. Οἱ πόρτες τῶν οπτιλῶν ἀνοῖξαν δάπλατα γιὰ νὰ υποδεχτοῦν τὰ ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ οἱ καρδιὲς ὅλων πλημμύρισαν ἀπὸ πρωτόγνωρη χαρὰ καὶ συγκίνησι.

Ξημέρωσε Σάββατο, παραμονὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ μιὰ αὐστηρὴ-στη κίνηση ἔβλεπε παντοῦ. Οἱ δρόμοι, ἡ πλατεία, τὰ σπῆτια τὰ δυὸ μαγαζιά γεμάτα ἀπὸ ἀνθρώπους καὶ ἡλικίας ποὺ δὲν χορταίνανε νὰ κουβεντιάσουν, νὰ χαϊρετοῦν, νὰ ρωτοῦν γιὰ τὸ κάθε τι.

Ἡ ἀνοιξιὰτικὴ φύση φόρεσε τὰ γιορτὰς τῆς γιὰ νὰ τοὺς υποδεχτεῖ. Τα ποῦλα μὲ τὸ γλυκὸ τοὺς κελάρη-μα δαλαλούσαν καὶ αὐτὰ τὴ χαρὰ τοὺς. Τὸ βράδυ ἡ νεολαία τοῦ χωριοῦ γλάντησε ἀρκετὲς ὥρες στὰ δύο μαγαζιά.

Ἀνήμερα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὸ πρῶτο ἕνα καραβάνι ἀπὸ προσκυνητὲς ξεκίνησε μὲ τὰ πόδια γιὰ τὸ γρᾶφικὸ ἐκκλησιόκι τῆς Εὐαγγελιστρίας. Μετὰ τὸν ἀγασμό οἱ Πρόεδρος τῆς ἀδελφότητας Γεώργιος Τζουμάκας, μίλησε γιὰ λίγο ἐνημερώνοντας ὁ-λους γιὰ τὶς δραστηριότητες καὶ τοὺς στόχους τῆς ἀδελφότητας.

Τὸ μεσημέρι ἔγιναν οἱ ἐπισκέψεις στὰ σπῆτια ἐκείνων ποὺ γιόρταζαν. Καὶ τὸ ἀπόγευμα τῆς Κυριακῆς, ἤρθε ἡ ὥρα τοῦ ἀποχωρισμοῦ. Οἱ ξενητῆρες: μας, ἀφοῦ μας ἀποχαιρέτησαν συγγενικοῦς, μίλησαν ξανά στὸ πούλμαν ποὺ τοὺς ἔφερε, γιὰ νὰ γυρίσουν στὴν πρωτεύουσα.

Τὸ βράδυ ἄρχισε μέσα στο σχολεῖο τὸ γλάντι: μὲ τὴ συμμετοχὴ καὶ ὅλων γλάντιζαν ἀπὸ τὰ γεγονότα χωριῶν, ποὺ κράτησε ὡς τὶς πρωινὲς ὥρες.

Εὐχαριστοῦμε τὰ μέλη τῆς Ἀδελφότητάς μας γιὰ τὴ χαρὰ ποὺ μας πρόσφεραν καὶ ἐλπίζουμε πὼς καὶ στο μέλλον ἡ ὡραία αὐτὴ πρωτοβουλία θὰ εἶναι ἀνάλογη συνέχεια.

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

Με τὴ συμπλήρωση τριῶν (3) χρόνων ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ πολυμα-γαθημένου συζύγου τῆς Σάββας Παπαχατζοπούλου, ἡ σύζυγός του Ἰ-σμήνη Παπαχατζοπούλου, τὸ γένος Χρῆς. Κουλούση ἐκ Σκαμνελίου, ἀ-φοῦ εἰτέλεσε ἐπιμνημόσυνη δέηση ἐ-πὶ τοῦ τάφου του, προσέφερε στὴ μνήμην του τὰ κάτωθι ποσά:

1) Εἰκοσι χιλιάδες (20.000) δρχ. στὸ Προκομιοῖο Τριπόλεως.
2) Δέκα χιλιάδες (10.000) δρχ. στὴν ἐκκλησίᾳ Ἁγίου Ἀποστόλου: τοῦ Σκαμνελίου.

ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΤΣΑ

α) Μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ σημείωσε ὁ ἀποκριτικὸς χορὸς τοῦ Ἐκπολιτιστικοῦ Συλλόγου Βίτσας ποὺ ἔγινε στὸ κοσμικὸ κέντρο «Γαλαξίας» στὸ Πέ-ραμα μὲ τὰ ἀγέεραστὰ «Τακούτσα». Ὁ χορὸς ἔγινε τὶς πρῶτες Ἀποκρι-εὶς μὲ τὴ συμμετοχὴ ὅλων σχεδὸν τῶν Βιτσινῶν ποὺ κάθονταν στὰ Γιάνα-νενα καὶ τῶν μόνιμων κατοίκων τοῦ χωριοῦ μας ποὺ ἦρθαν γιὰ νὰ γλεν-τήσουν μὲ τοὺς δικούς τους, ἀλλὰ καὶ φίλων τοῦ χωριοῦ μας.

Τὸ κέφ: ἦταν ἀρκετὸ καὶ κράτησε μέχρι τὶς πρῶτες πρωινινὲς ὥρες. Τὰ ὄργανα ὅπως πάντα «κελαηδοῦσαν» μὲ κορυφαίον τὸν Γρηγόρη Καψάλη, τὸν Ζούλη, τὸν Σπύρο καὶ τοὺς ἄ-λους, δίνοντας καθαρὰ Ζαγορίσια ἀτμόσφαιρα.

Στὸ τέλος ἐπαίξαν τὸ καθιερωμέ-νο, χωρὶς τὰ μεγάλων, καὶ ἀφῆλυν τὴν καλονυχτιᾶν, εὐχόμενοι: καὶ τοῦ χρόνου. Ἔτσι ὅλοι μας ἀποχαιρέτη-σαν ἐκφράζοντας τὴ χαρὰ τοὺς καὶ ἰκανοποίησή τους ἀπὸ τὸ χορὸ, δι-νώντας τὴν υπόσχεση ὅτι: τοῦ χρό-νου θὰ τὸ κάψουμε καὶ πάλι.

β) Τὶς δευτέρες ἀποκριεὶς διατη-ρόντας τὴν ἔθιμα καὶ τὶς παραδόσεις τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας μας πήγαμε στὸ χωριὸ μας ὅπου παρὰ τὴν κα-κοκαιρία —τὸ χιόνι εἶχε φθάσει στὸ μισὸ μέτρο— ἀνάψαμε φωτιές, χο-ρέψαμε εἰπαμε τραγουδίσαμε μέχρι ἀργὰ τὸ βράδυ.

Μας ἐπισκεύθηκαν καὶ πολλοὶ ξέ-νοι ποὺ θαύμασαν τὶς ομορφεὶς τῆς περιοχῆς μας καὶ τὸ κάταστρο χι-ονισμένο τοπίο. Ἐπεδῆ δὲ ὁ δρόμος πέρα ἀπὸ τὴ Βίτσα ἦταν κλεισμένος ἀπὸ τὸ χιόνι γλάντησαν μαζί μας καὶ ἔμεναν κατεχαρακτημένη.

Υποσχόμεθα τοῦ χρόνου νὰ ἐπα-ναλάβουμε τὸ ἴδιο καὶ καλύτερα ὡ-στε οἱ νέοι Βιτσινοὶ νὰ δεθοῦν ὅλο καὶ περισσότερο μὲ τὸ πανέμορφο χωριὸ μας.

(Ἐκπολιτιστικὸς Σύλλογος Βίτσας)

3) Δέκα χιλιάδες (10.000) δρχ. στὴ Χριστιανικὴ Στέγη Κοριτσίου ἡ «Α-γία Ἀννα».

4) Εἰκοσι χιλιάδες (20.000) δρχ. σὲ ἀναξιοπαθοῦσα οἰκογένεια.

★

ΑΡΙΣΤΗ: Γιὰ ἐνίσχυση τοῦ Συλλό-γου Νέων Αρίστης προσέφεραν:

● Ἡ κ. Ροδάνθη Τζοβαντάρη — Σουρέλη 10.000 δρχ. στὴ μνήμη τοῦ πατέρα τῆς Ἰωάννη Τζοβαντάρη.

● Ἡ κ. Ἑλλῆ Ο'κονόμου — Πέ-τροβις 3.000 δρχ. στὴ μνήμη τοῦ συζύγου τῆς Ν.κολάου.

★

ΚΑΠΕΣΟΒΟ: Ὁ Ευρηπίδης Βουλδ-δμος πρόσφερε στὸν Ἐκπολιτιστι-κὸ Σύλλογο Καπεσόβου 2.000 δρχ. ἀντὶ γιὰ ἐτήσιο μνημόσυνο τοῦ σ-δεσφοῦ τοῦ Χρ.στοδούλου Βουλδ-δμου.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΤΣΕΒΗΣ

Μετὰ ἀπὸ πεντάμηνη ἀρρώστια ὁ Γρηγόρης 59 χρόνων υπέκυψε στὶς 17-3-84 στὸ μοῖρα. Τὸ ἀπόγευμα τοῦ Σαββάτου ἔγινε ἡ κηδεῖα τοῦ στα Γιάννενα. Ὅλοι οἱ συγγενεὶς ἡ σύζυγός του τὰ παιδιὰ τοῦ Ἀλκή, Ὀλυμπία καὶ Πέτρος ἀδελφὰ καὶ ἑστέλα καὶ οἱ Βουβουσιώτες, φί-λοι καὶ γείτονες τὸν συνόδευσαν στὴν στερνὴ τοῦ κατοικίᾳ. Γεμάτῃ ἡ νεκροφόρα μὲ στεφάνια καὶ τὸν Γρηγόρη μὲς ἐφθασε στὴν Περὶ-βλεπτο ὅπου θὰ γινώταν ἡ ταφὴ, ὁ μὴς ἡ οὐρὰ τοῦ κόσμου ἦταν ἀκό-μη στὸ σπῆτι: τοῦ οδοῦ Ναπ. Ζέρβα τὸσο ἀγαπητὸς ἦταν ὁ Γρηγόρης καὶ τόσο οἱ φίλοι καὶ οἱ συγγενεὶς τοῦ.

Ὅλοι δακρυσμένοι: ἀπὸ τὸν χαμό τοῦ καὶ ἀπὸ τὰ ἀπαρηγόρητα κλά-ματα καὶ φωνῆς τῆς κόρης τοῦ Ὀ-λυμπίας. Πέρασε τὰ 59 χρόνια τοῦ με ἀξιοπρέπεια, τέλειος οἰκογενειάρ-χης καὶ πολὺ κοινωνικός.

Καλὸς ἐπαγγελματίας, διατηροῦσε παντοπωλεῖο στὴν οδὸ Τζαβέλα, καὶ γιὰ τοὺς τρόπους τοῦ τὴν ἐξυπρέ-τηση θὰ τὸν θυμόνται: γιὰ πολὺ καιρὸ οἱ πελάτες τοῦ, ἦταν καὶ πρέ-πει νὰ μείνει παράδειγμα ἐπαγγελμα-τῆς στὸν τομέα τοῦ.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΒΟΥΒΟΥΣΙΩΤΗΣ

Καταγόταν ἀπὸ τὶς Δρυμάδες Παν-γωνίου, ὅμως ἀπὸ τότε ποὺ παν-τρεύτηκε μὲ τὴν Λουκία Βασιλάκη τὴν τελευταία ἀπόγονο τῆς μεγάλῃς οἰκογένειας Βασιλάκη Βοβούσα, οἰ-κογένεια ποὺ εἶναι ἡ βάση τῆς ἱστο-ρίας τοῦ χωριοῦ μας, ἔγινε Βουβου-σιώτης. Τόση ἦταν ἡ ἀγάπη τοῦ γιὰ τὸ χωριὸ ποὺ δὲν ἔλειπε ἀπὸ καμιά ἐκδήλωση. Τὸ περσινὸν δε-φθινόπωρο ἔκτισε σπῆτι σὲ Βουβου-σιώτικῳ ρυθμὸ ὅπλα στὴν ἱστορικὴ γέφυρα τοῦ Αἰῶνος (κτισμένη τὸ 1333). Πάντα μούλεγε: «Μπαρμπα-χρόνη σὲ τούτῃ τὴν αὐλὴ θὰ τὰ λέμε».

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κόρη τοῦ ἄφησε καὶ ἕνα λεβεντόπαιδο Ζωγράφου μὲ πολὺ καλὴ ἐξέλεξη. Ἐχε ὁργανώσει δυὸ ἐκθέσεις, στὴν Ρόδο καὶ στὴν Σουηδία μὲ ἐπιτυχία. Αὐτὸ τὸν και-ρὸ σὰν φωτογράφος φτάχνε τὶς εἰ-κόνας —δύο— στὴν νεοκτισμένη ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου στὸ χωριὸ μας. Εἶμα: βέβαιος ὅτι θὰ ἀ-ποπαράτῳ τὸ σπῆτι στὴ Βο-βούσα, ποὺ ὁ πατέρας τοῦ ἔκτισε μὲ τόσο μεράκι.

Μέσω τοῦ ἀγαπημένου μας «ΖΑ-ΓΟΡΙ» γράφω τὰ παραπάνω στὴ μνήμην τοῦ Γρηγόρη γιὰτὶ πιστεύω ὅτι τὸ φύλλο τοῦτο θὰ μείνει ἐνὸς κειμήλιον στὴν οἰκογένειά του.

Βοβούσα 19-3-84

ΧΡΟΝΗΣ ΔΡΟΥΓΙΑΣ

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Απὸ τυπογραφικὴ παράλειψη δὲν ἀναφέρθηκε τὸ ὄνομα τοῦ κ. Γιάν-νη Πέτρου ποὺ μὲς ἔστειλε τὴ νε-κρολογία τοῦ αἰμνήστου ΑΠΟΣΤΟ-ΛΟΥ ΚΑΖΑΝΑ.

ΓΙΑ ΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ ΚΑΙ ΜΑΣ ΑΦΗΝΟΥΝ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΤΟΥΣ ΤΗ ΜΟΣΧΟΒΟΛΙΑ!

Με λεβεντιά πάλαψε στα μαρμα-ρένια αλώνια μὲ τὸ χῶρο τὸ σκληρὸ ὁ ἀγαπημένος μας Κώστας Πασχα-λόπουλος ὁ Μανασιώτης! Πάλαψε κι ἔπεσε περὶ φθάν, ὅπως προστάζει ἡ μοῖρα ὅλων τῶν ἀνθρώπων!

Κι εἰμὶ δίπλα τοῦ μ' ἀλλάτῃ τὸ πό-νο καὶ ζεστὰ δάκρυα, ἀπὸ τὰ πονε-μένα μας χτυποκάρδια, παρακολου-θώντας τὸν ἀγῶνα τοῦ τὸν συνοδε-ψαμε στὸ ταξίδι: τοῦ τὸ στερνὸ!

Ἀπαλοπετάξαμε μὲ τῆς ψυχούλας τοῦ τ' ἀποχαρτηστῆρα φτερογιγ-αμματα στοὺς λατρευτοὺς τοὺς τό-πους, ποὺ φώτισε μὲ τὴν εὐγένεια, τὴν καλὴσύνῃ τοῦ, τὴν ἀρετὴ!

Ἀνεβήκαμε μαζί τοῦ στα μοσχο-βολημένα μετερίζια, ὅπου τὸ ἀνέβα-σεν ἡ ἀνθρωπιά τοῦ, ποὺ ἦταν κυ-βερνήτῃ καὶ ἀφέντῃ τοῦ βίου τοῦ!

Προσκυνησαμε στοῦ χωριοῦ τοῦ τὰ χῶματα τὰ ἱερὰ καὶ τὰ πρόσωπα τ' ἀγαπημένα, ποὺ τάλωζεν ἡ ἀγά-πη τοῦ ἡ ἀσίσταση!

Πήγαμε στὴς Βλαχίαις τὰ δημουρ-γημάτῃ τοῦ, ὅπου εὐόσσαν ἀσυλο καὶ προστασία καὶ ξεκίνημα στὶς δη-μιουργικὲς τοὺς προσπάθειες δεκα-ριεὶς ταξιδεμένους συμπατριωτῶν μας!

Κ' ἔπειτα ἤρθαμε μαζί μὲ τὴν ἀ-γαπημένη τοῦ ψυχούλα στα Γιάννε-να, ὅπου τοῦ Θεοῦ τὸ κάλεσμα τὸν τοποθέτησε Δευθεντῇ τῶν Τεχνι-κῶν Σχολῶν τοῦ Γεωργίου Σταύρου. Εἰδὼ σὰν στοργικὸς πατέρας καὶ ο-ραματιστῆς δημιουργὸς ἀγαλλίασε πεντακοσάρεις Ἡμερωτόπουλα τῆς υπαίθρου ἐπὶ τρεῖς δεκαετίες. Τὰ φώτιζε μὲ τοῦ στοχασμοῦ τοῦ τὴ φλόγα! Τὰ θερμαῖνε μὲ τῆς καρδιάς τοῦ τὴ ζεστασιά! Τὰ πότιζε μὲ ζω-γόνο δροσὰ στὶς ἀσώστες βρυσσ-ομάνες τοῦ Χριστοῦ, τῆς Ἑλλάδας καὶ τῆς ἀνθρωπιάς! Κ' ὕστερα στα ἐργαστήρια τῆς τέχνης τὰ μουσε-στα μουσικὰ τοῦ τεχνικοῦ πολιτι-σμοῦ καὶ τὰ ξεκινούσε σὲ δαλεχτὰ ἐπιτεχν

